VLADISLAV CVITANOVIĆ

OTOCI IŽ I PREMUDA

I. OTOK IŽ

Toponomastika i stanovništvo otoka Iža od XIII. stoljeća do danas

Iž je otok u zadarskom arhipelagu između Dugog otoka i otoka Ugljana. Ima površine 17,5 km².

Ime Iž je vjerojatno ilirskog podrijetla.[1] Konstantin Porfirogenet piše ga »HZ« (Ez).[2] - - - Zadarske listine iz XIII. stoljeća pišu ga: »Yçi«,[3] »Heçi«,[4] »Joci-de Jocho«,[5] »insula Jeci-de Jeso«;[6] u ispravama iz XIV. stoljeća: »insula Eçi«,[7] »Eççi«,[8] »Exium«,[9] »de Egijo«,[10] »Heçio«,[11] »Esium«,[12] »Ecium«,[13] »Eçium«,[14] »insula Hegij«,[15] »Deci-Decij«;[16] isprave iz XV. stoljeća donose ga: »ynsula Exii«,[17] »insula Ezii«,[18] »Ecio«,[19] »Eso«,[20] »de Hegio«[21] »Jocum magnum–Jocum parvum«[22] »de Jocho parvo«,[23] »insula Joci parvi«,[24] »de insula Ixo«,[25] »insula Jessi«,[26] »isola Joci parvi«,[27] »insula Esii«,[28] »insula Egii«,[29] »insula Ezi«,[30] »insula Ezii«,[31] »Hesso«,[32] »insula Exi«;[33] isprave iz XVI. stolj. pišu ga: »Esso«,[34] »Heso«,[35] »insula Exii«[36] »insula Esii«,[37] »Hezo«,[38] »insula Hexi«,[39] »Ego«,[40] »Hesu«,[41] »Geso«[42] i »Exu«.[43]

Hrvati ga od davnine zovu *Iž*,[44] vjerojatno već od X. stoljeća, kako to donosi Konstantin Porfirogenet, jer Grci – u Srednjem vijeku kao i danas »η« (eta) izgovaraju »i«. – Sredovječni pisari današnji sibilant »ž« različito su označavali. Za tu oznaku služili su im meki samoglasnici: e, i, iza: c, ch, s, ss, g, x ili z = ç kao u Eçi.

To su u XIII. i XIV. stoljeću izgovorali: Iži, Iči, dotično Eži, Iži. (Isporedi Porfirogenet iz X. st.: »HÇ« = Iz, Iž.)

U historiji je dijelio sudbinu sa Zadrom. Bio je pod kotarom Zadar do god. 1923., pod kotarom Biograd na moru do 1925., pod kotarom Preko do god. 1945., a od tada opet pod kotarom Zadar. Pripadao je pod općinu Sali do god. 1924., kad je Veli Iž postao sijelo općine (za

sela V. i M. Iž pa Ravu). Od god. 1953. opet je sijelo općine (za V. i M. Iž). Svi su njegovi stanovnici Hrvati, katolici. Do god. 1923. pripadao je pod zadarsku nadbiskupiju, do god. 1948. pod šibensku biskupiju (apostolska administratura), a od god. 1948. je opet pod nadbiskupijom u Zadru. Pripada dekanatu u Salima. Veli Iž je župa od davnine, a Mali Iž je bio kapelanija ovisna o V. Ižu do god. 1743., kad je postao samostalna župa, a od god. 1858. je neovisna kapelanija.

Na otoku Ižu postoje 2 sela: Veli[45] i Mali[46] Iž. Mještani i okolica zovu V. i M. Iž sigurno od 15. stoljeća (Jocum magnum i Jocum parvum),[47] a u glagoljskim maticama se to potvrđuje god. 1758.[48] Inače se nekad piše Malo i Velo selo.[49]

Na osnovu prethistorijskih predmeta na otoku i toponomastike izgleda, da je prvi čovjek, koji je došao na otok, našao kuću (spilju) i vodu na jugoistočnom dijelu otoka u Vodenjaku. Ktome se pred dvadesetak godina pronašla bakrena sjekirica u Knežu (u Malom Ižu), kada su kopali jamu (u blizini mora) za gašenje vapna.

Kada su stari Hrvati stigli na ovaj otok, izgleda, da su zatekli poromanjeni živalj, i od ovog su možda preuzeli ime brdašca Mućê[50] (u M. Ižu). Zatim stara župska crkva (rotunda) sv. Marije u Malom Ižu spominje se god. 1351.[51] bez oznake »Assumpta« – Uznesenje B. D. Marije. To bi bio dokaz, da je sagrađena prije konca XII. stoljeća.[52]

U Velom Ižu su (god. 1941.) pronađene ili bolje iskopane[53] dvije male glinene svjetiljke. Možda su podrijetlom iz rimskog doba.

God. 898. sagrađen je benediktinski samostan (opatija) sv. Mihovila (na otoku Ugljanu),[54] koji je imao posjeda na Ižu. (Odatle toponimi: Opaćac i Opatilja. I danas se vode u zemljišniku V. Iža – Sjemenište »Zmajević« kao nasljednik dominikanaca – ove parcele: 9, 11, 13, 14, 24, 27, 97 i t. d.) Vrlo je vjerojatno, da su isti benediktinci (u X. ili XI. stoljeću) doveli kolone na svoj posjed radi timarenja stoke i obrađivanja zemlje. To isto možemo pretpostaviti i za ženski benediktinski samostan sv. Marije u Zadru[55] (u XI.–XII. stolj.), koji i danas ima svog zemljišta (Parda i Grobišće) u Malom Ižu, a u V. Ižu parcela: 647, t. j. samo »Punta kapelice«. – Nije istina, da je do god. 1507. postojalo samo jedno selo na otoku Ižu, kako to donosi Bianchi,[56] jer iz XV. stolj. imamo naziv V. i M. Iž (magnum i parvum); ali talijanski naziv »Eso ponentale . . . Eso sciloccale« (Zmorašnji = veli, južni = mali) postoji od te godine. To potvrđuje i Ljubić,[57] kada u god. 1527. navodi: »Exo da bora, Exo da siroco«. I taj naziv vuče se sve do polovine prošlog stoljeća.

Statistika stanovništva na otoku Ižu (od god. 1527.–1954.): 1. God. 1527.: 309 (Veli Iž 174, Mali Iž 135).[58] 2. God. 1598.: 220 V. Iž[59] 3. God. 1754.: 586 (Veli Iž 397, Mali Iž 189).[60] 4. God. 1879.: 1748 (Veli Iž 1152, Mali Iž 596).[61] 5. God. 1937.: 2919 (Veli Iž 1521, Mali Iž 1398).[62] 6. God. 1954.: 1962 (Veli Iž 1185, Mali Iž 777).[63]

Hrvatska crkvica iz 11. stoljeća – Mali Iž

Kule na nekadašnjem utvrđenom dvorcu konta Fanfanje i konta Benje u Malom Ižu. Na desnoj kuli vidi se strijelnica.

Sve do konca XIII. stoljeća ne nalazimo spomena ni o naseljima ni o mjestima na otoku Ižu, već istom god. 1299. se spominje »Osrign«,[64] zatim »Barsane«,[65] »Parda«,[66] »Vodegnac«,[67] »Igragievichia«,[68] »unam petiam terrae Charsi dicta Conessarie«,[69] »Gladussa«,[70] »Laz«,[71] »Copazine«,[72] »Cusenca«,[73] »Soline«,[74] »Osiglieno«,[75] »Rizol«.[76] »Grussi«,[77] »Graccovo«,[78] »Ceragne«,[79] »Dolcich«,[80] »Pancine«,[81] »Pruzulach«,[82] »Zaglavich«,[83] »Vlasenizze«,[84] »Dolaz aladan«,[85] »Boscus comunis«,[86] »Vadagne gnive«,[87] »Bocholiza«,[88] »Clanaz«,[89] »Gublocca«,[90] »Armoreschina«,[91] »Pcelignach«,[92] »Selische«,[93] »Plebania di s. Pietro«,[94] »Strase«,[95] »Ravnize«,[96] »Cosglin«,[97] »Rosinauaç«,[98] »Villa di San Pietro«,[99] »Draga«,[100] »Tenda«,[101] »Marinsco«,[102] »Vranasta«,[103] »Salischina draga«,[104] »Gripa«,[105] »Surojaz«,[106] »Butrouo«,[107] »Macerie de Monticulo ad Monticulum«,[108] »Opachiaz«,[109] »Monticellus magnus«,[110] »Piscina detta aqua«,[111] »Maslinschizza«,[112] »Macovaz«,[113] »Rivigne«,[114] »Vidulichalasder«,[115] »Bogola«,[116] »Ceha draga«,[117] »S. Maria capelliza«,[118] »Vcerna sive spina«,[119] »Crusva«,[120] »Grusavizza«,[121] »Jarine«,[122] »Jazine«,[123] »Verco Osmin«,[124] »Purnessevo«,[125] »Zanovaz«,[126] »Straziza«,[127] »Coledische«,[128] »Duginschizza«,[129] »Tampagnevo«,[130] »Cleverzinaz«,[131] »Drgagnaz«,[132] »Plenaz«,[133] »Pelovaz«,[134] »Zaglaufmonte«,[135] »Svoniroschina«,[136] »Monte Ferro«,[137] »Cagliassa«,[138] »Sichia draga«,[139] »Ceparelschina«,[140] »Pecceno«,[141] »Monte Mugragnaz«,[142] »Slavichia vrh«,[143] »Corignach«,[144] »Ximgncich«,[145] »Spanglasch«,[146] »Neresine«,[147] »Pertiax collaç«,[148] »Darstulich«,[149] »Bogdanion rad«,[150] »Dignaga«,[151] »Jurine«,[152] »Louiç«,[153] »Rabanis«,[154] »Sadine«,[155] »Marofscho«,[156] »Ponicua«,[157] »Belobradischina«,[158] »Knêž«,[159] »Grčinj«,[160] »Dolinje«,[161] »Oporoviche sello«,[162] »Munchiel«,[163] »Valle di s. Pietro«,[164] »Barach«,[165] »Gusmena«,[166] »Chiachine«,[167] »Glavischina«,[168] »Oficach«,[169] »Calcaria«,[170] »Monte Raglan«,[171] »Na mrtach«,[172] »Martignaz«,[173] »Gratischie«,[174] »Graset«,[175] »Mathinscho«,[176] »Bilova«,[177] »Slanaz«,[178] »Stanaz«,[179] »In loco vocato Namarcou«,[180] »Verchovine in valle s. Petri«,[181] »in confinio s. Petri«,[182] »in loco dicto Matelouaz«,[183] »Scogli: Tomasevich,[184] Clenesich,[185] Rutegnac[186] e Martegnac«,[187] »Septem scopuli: Tomasgnach,[188] Gragoschiach,[189] Golia,[190] Culovlizza,[191] Dobrin,[192] Scrignach,[193] Hiuranich[194] prope insulam Exii«, »In loco vocato Plasine«,[195] »Maxeuo«,[196] »Gelicha draga«,[197] »Pechiarovaz«, [198] »Vlaca«,[199] Sipnate«,[200] »Zemgliavine«,[201] »Garine dietro Opachiaz«,[202] »Mestrovo«,[203] »Zaparglievaz«,[204] »Salo«,[205] »Pod Lebra«.[206] »Vischdumboke«,[207] »Sotto Monte«,[208] »Vella ograda«,[209] »Pricoledische«,[210] »Camenarov«,[211] »Miscovizza«,[212] »Platich«,[213] »Grebeni«,[214] »Punta Xubicha Arta«,[215] »Sotto Misa«,[216] »Grugh«,[217] »Dugazza«,[218] »Voluach«,[219] »Stogianaz«,[220] »Danacina«,[221] »Dubi«,[222] »Na nebo«,[223] »Osicine«,[224] »Vresina«,[225] »Kod gumna«,[226] »Gilovizza«,[227] »Draga bersanca«,[228] »Vlasich«,[229] »Gajo«,[230] »Ocnerizza«,[231] »Vritessina«,[232] »Starinsco«,[233] »Pogana«,[234] »Dragoiesco«,[235] »Possogline«,[236] »Poprechi«,[237] »Progon-Knez«,[238] »Vucevizza«,[239] »Masiera«,[240] »Lucinsco«,[241] »Duorina«,[242] »Dragigne«,[243] »Kod vode«,[244]

»Sovce«,[245] »Ravanza«,[246] »Rupa«,[247] »Pod Canat«,[248] »Prdanjevo«,[249] »Planica«,[250] »Svesina o Suzina«,[251] »Pod javor«.[252]

Krajevi, koji nisu navedeni u izvorima, a Ižanima su danas poznati. – *Veli Iž:* Barîševica, Bàtkovića Žâlo, Tomâsovac, Trîvčina,[253] Za Mletkô,[254] Púnta skrájnoga, Lučïca, Púnta kapêlice[255] (uvale i rtovi); Ferâlova ógrada, Gŕmljica, Jâmina, Kûšćak,[256] Lôkvina, Na škâlji, Na mostù,[257] Na rîvanj, Osičïć, Pâškvina kolovâja, Pudarïca,[258] Sv. Nikola,[259] sv. Ante,[260] Spânsa,[261] Strznâ, Gâćinov vŕh, Zbrûnovo, Mirîšće,[262] Spicijalôvo.[263] I t. d.

Mali Iž: Blitvîšće, Bîčvica, Bòčac – U bojcû, Grančarêlina, Gorînje, Grobîšće,[264] Furnâža,[265] Hâćine, Juréšino, Jèzero, Lôkvina, Malinïne, Mušïna, Kokašêvo, Kôzjak, Kândija, Krâvljak, Njïve, Pribîlj, Prisïka, Perênje, Pânčevica, Prihôdišće, Pukôtina, Pêtrče, Ričïna, Sakatûr[266] na Knežaku, Sûharat, Škâljica, Šôlova, Škrlïna, Tatïnja, Vršâk, Uvarat,[267] Zâglav, Nâ križ,[268] Jûrjeva, Zavŕh, Pod Iž, Komošêva,[269] Polêbar, Zamâkovac. I t. d.

2. STANOVNIŠTVO OTOKA IŽA

od XIII. stoljeća do danas

A. *Feudalne prilike na otoku*

Otok Iž je u Srednjem vijeku bio vlasništvo zadarskih feudalaca kao i ostali otoci zadarskog arhipelaga. Došli su u posjed ili darovštinom ili kupnjom ili nasljedstvom, a nekad im je Venecija darovala zemljište za ukazane usluge u ratu. Plemići su jedan drugome prodavali posjed. I tako je u V. Ižu najveći posjednik u 17. stoljeću Fanfogna[270] (početak mu je g. 1302.), a u M. Ižu Begna-Kozičić[271] (prvi put se spominje g. 1411.). Osim njih su svoje posjede imali na Ižu i ovi posjednici: obitelj Cotopagno[272] (1265), obitelj Nassis (1341),[273] samostan sv. Marije (1341),[274] obitelj Sloradis (1349),[275] obitelj Varicassis (1368),[276] obitelj Petrica (1368),[277] obitelj Soppe (1368),[278] »Johanes de Florenta, civis et habitator Jadre« (1389),[279] opatija sv. Mihovila (1389)[280] (na otoku Ugljanu), obitelj Crisogono (1389),[281] zadarski nadbiskup (1397),[282] samostan sv. Dimitrija (1397),[283] samostan sv. Nikole i sv. Vigilija (1397),[284] Grgur, slikar,[285] obitelj Liparelich (1440),[286] obitelj Pechiaro (1454),[287] obitelj Ferra (1501),[288] obitelj Scodovich Grisogono (1501),[289] obitelj Detrico (1515),[290] obitelj Civalleli (1530),[291] stolna crkva sv. Stošije (1533),[292] obitelj Caleschina (1572),[293] obitelj Califfi (1637),[294] obitelj Vacis (1637),[295] obitelj Ligniceo (1648),[296] obitelj Budini(ć) (1654),[297] obitelj Foresti (1654),[298] obitelj Canagietti (1659),[299] obitelj Bortolazzi (1701),[300] obitelj Kucina (1710),[301] obitelj Sanferno (1791),[302] obitelj Nani (1794),[303] obitelj Brčić (1794),[304] obitelj Addobati (oko g. 1820.),[305] obitelj Katić[306] i Ilija Božić.[307]

U 13. i 14. stoljeću njihov je posjed neznatan, jer je bilo malo obradive zemlje i malo stanovnika; u 15. stolj. se proširuje, a u 16. stolj. je najjači; u 17. stoljeću nešto slabi; u 18. stolj. vlastela osiromašuju, dok naprotiv jačaju koloni, koji se daju i na pomorstvo (zato su brojni »paruni«), te katkada gospoda traže od svojih kmetova novac u zajam.[308] U 19. stoljeću – iza pada Venecije s dolaskom Francuza, a poglavito revolucijom god. 1848. – seljak je oslobođen kolonatskog odnošaja, težaci otkupljuju zemlju od posjednika novcem zarađenim na mornarici, a kasnije i u Americi. Agrarnom pak reformom god. 1939. i 1947. nestalo je sasvim vlastele i kmetstva na otoku.

Što su koloni bili dužni davati vlasteli? O tome imamo bilješku u god. 1409.: »... ai patroni per dominicale il quarto d'ogni frutto. Pascoli e legni senza alcun aggravio«.[309] Kmet je dakle davao jednu četvrtinu plodova, a nije bio dužan nikakvu daću ni za pašu ni za drvo.

Od god. 1544. bio je zakon: »Il patrone ha il debito di contribuire per le fatiche del svegramento ed impianto lire 42 il gognale. Ma in caso che il patrone ricusasse di darli essa contribuzione, all'hora il contadino è in arbitrio di ricercata et vi recercata da una ftio delli patroni; all'hora questo diventa proprietario del fondo posto in coltura.«[310] To nam dokazuje, da su vlastela bila dužna odštetiti kolona – 42 lire po svakom gonjaju – za njegov trud pri krčenju i sadnji plodonosnih stabala, kad je ovaj obradio novu zemlju (kod nas zvana »novina«). Ako mu je to gospodin uskratio i nikako ga nije htio namiriti, tad je kolon postao vlasnik i zemlje i stabala. (Zato na otoku nalazimo izraz *didinstvo*, što je djed privredio i *plemenština*, što je pripadalo plemenu, bez dohotka vlastelinu.) – U dokumentima se ne spominje, da je kmet bio dužan obrađivati zemlju feudalcu (tlaka). Gospoda su imala svoje čobane (»bravarius«), koji su im vjerojatno pomagali i pri obrađivanju zemlje.

Nema nigdje spomena, da su težaci bili ili globljeni ili zlostavljani zbog tlake. – Nekad su feudalci preko civilnih vlasti nastojali, da kmetovi ne oštećuju polja i šume, ili da težaci ne drže veći broj ovaca i koza zbog štete na sijanicama i vinogradima,[311] te da kmetovi daju točan dohodak.[312] Iz vrtova oko kuća, gdje su težaci gajili povrće, nisu davali dohodak nego »live«.[313] Naši stari davali su nekad gospodi »zalebrnjak« ili »lumbul« od zaklane svinje.[314] Feudalci boravili su katkada u svojim zaseocima, a imali su svog »dvornika«,[315] koji im je skupljao dohodak u naravi.

B. *Najstarije stanovništvo* (ili starosjedioci)

Nije nam poznato, koji su prvi, najstariji stanovnici otoka. Čini se, da su najstariji, koji su nam bili poznati, Liburni, a za rimskog vladanja bilo je i Romana. A kad su Hrvati došli na Jadran, oni su počeli naseljavati i Iž. Unatoč tome mi nemamo dokumentarnih podataka o stanovnicima Iža sve do XIII. stoljeća. Istom tada nalazimo prvi put

Najstarija kuća – Cvitanović u Velom Ižu

god. 1266. ime Zoilo sin Cvitana (Çoilus filius Ciuitani),[316] onda Dragoslav (Dragoslaui 1289),[317] Buna (1299),[318] Radavčić (Radfcich 1299),[319] Desa (Dessa 1307),[320] Desača ud. Valkova (1308),[321] Stjepan Radovanov (1343),[322] Rasić (Rasich),[323] Kosović (1343 Cossouich),[324] Radminić (Bosnae uxor Radminich 1397),[325] Petar pok. Zanina (Petrus qu. Zanini 1397),[326] Mira žena Radoslava (Mira uxor Radoslaui 1397),[327] Stoičić (Stoyzich 1397),[328] Šime pok. Prioslava (Simon qu. Prioslaui 1397),[329] Petar prozvan Petah (Petrus dictus Petach 1397),[330] Petih (Tomas de Peticho 1422),[331] Pesah (Pesach 1397),[332] Dobrica Tolstonova (Dobrizza relicta quon. Jacobi Tolstoni 1397),[333] Cibadinić (Cibadinich 1397),[334] Gregorović (Marizza Gregorovizz 1411),[335] Petričić (Petricich 1411),[336] Balerin (Radizza Balerin 1411),[337] Pletinjak (Pletignach 1411),[338] Matulić (Matolich 1411),[339] Juričić (Giurichich 1411),[340] Jurilić (Giurilich 1411),[341] Rama Donka (Rama Donca 1411),[342] Papranak (Papranach Cressolus 1411),[343] Maračić (Marchissa Maracich 1411),[344] Dušalić Obrad (Obrad Dusalich 1411),[345] Anteinić (Anteinich 1411),[346] Gubavčić (Maria Gubavcizza 1411),[347] Jadrenić Radovan (Jadrenich Radovan 1411),[348] Oporović Toman (Oporovich Toman 1411),[349] Juričević (Jurichevich 1412),[350] Petersić (Petersich 1412),[351] Radis (Radis Mandiza 1412),[352] Bisernović (Bisernovich Radiza 1412),[353] Grubonja (Grubogna Fran. 1422),[354] Papalanda (Papalanda 1422),[355] Epozavić (Eposavich 1422).[356] Gračić (Gracich 1422),[357] Pedsičić (Pedsicich dicta Radiza Bocholiza 1422),[358] Didić (Didich 1422),[359] Narančić (Naranzich 1440),[360] Jursić (Jursich 1444),[361] Oplinić (Oplinich 1447),[362] Rušinić (Russignich Cresius 1451),[363] Marković (Marcovich 1452),[364] Vojvodić (Vojvodich don Paolo 1455),[365] Disić (Dissich 1455),[366] Belisević (Belissevich Desa 1456),[367] Rolmizov (Rolmisu Piero 1456),[368] Ivanić (Mariza Ivanizza 1456),[369] Hrihov (Martin Hrichov 1474),[370] Mezanić (Damianus Mesanich 1474),[371] Paretić (Paretich 1474),[372] Velislavić (Velislavich Desa 1474),[373] Solbuljin (Solbuglin 1474),[374] Kršulić (Cresulich 1474),[375] Martin Radojević (Martinus Radoievich 1476),[376] Bare-slikar (Bartolo pittor 1474).[377]

C. *Današnje žiteljstvo* (ili stanovništvo)

Na koncu 15. i u 16. stoljeću pridolaze na Iž izbjeglice pred Turcima. Kada je u 17. stoljeću harala kuga na otoku i prorijedila stanovništvo (zavjetna crkvica sv. Roka izgrađena u ovom stolj. zastalno kao zavjet), zadarska vlastela doveli su na otok razne kolone, da popune prorijeđeno stanovništvo. Za kandijskog rata (1645–1669) dolaze na Iž pribjeglice iz Ravnih kotara (Vlasi).

a) Od obitelji, koje su danas izumrle, a postojale su od konca 15. stoljeća i dalje, navodimo ove:

Relklavić (Relclavich),[378] Radenić (Radenich),[379] Tolić (Tolich),[380] Reličević (Relichievich),[381] Skodović (Scodovich),[382] Bogdanić (Bogdulus),[383] Bošnjak,[384] Batković,[385] Melko,[386] Babanis,[387] Gregol,[388] Zilić (Silich),[389]

Revac-Rebac (Revaz),[390] Pertučić (Pertuchich),[391] Vidović,[392] Krvašinić (Crevasinich),[393] Hrvatinić,[394] Marajević,[395] Zagorčić (Xagoricich),[396] Matijević,[397] Rusić–Rudić (Rusich Petrus quom. Rudichi),[398] Nadinspanić,[399] Ciban,[400] Prvčić (Perfcich Laurentius),[401] Metrović,[402] Karabalić,[403] Kaboretin (Caborrettine),[404] Sanković,[405] Picić,[406] Rakić-Račić (Rachich),[407] Jurenić,[408] Parunić,[409] Puščinić (Puscinich),[410] Pukličić,[411] »Zuchoheria«,[412] Mišev (Miscev),[413] Ivosić (Giuosich),[414] Didulić,[415] Mužina (Musina),[416] Goremić,[417] Ćok (Cioch),[418] Paulinica,[419] Vardian[420] »Carmaletoniza«,[421] Trnjićev (Tergnizev),[422] Celonić,[423] Vidulić,[424] Klunić,[425] Gladelonić,[426] Marinić,[427] Brusić,[428] Alović,[429] Gavčić (Gavcich),[430] Vlakaenić (Vlacaenich),[431] Mandić,[432] Radičević (Radichievich),[433] Vribnić,[434] »Chioconi Martin in villa sirocale Eso«,[435] Stambiano,[436] Mesić,[437] Mihinović,[438] Sulčić,[439] Colman,[440] Grgurev,[441] Šaban,[442] Radin (Rado),[443] Buljevac,[444] Čikrić,[445] Baldin,[446] Gerlasić,[447] Batistić.[448]

b) Među današnjim stanovništvom najstarija obitelj je Petričić, koja se spominje god. 1411., a najmlađa Longin g. 1936., došla je na Iž iz Kali (kao zet). Prema tome bi od starosjedilaca bile preostale familije: Petričić, Maračić, Toman, Rušinić i Vojvodić.

Uz te imamo i ove porodice, koje još i danas postoje na otoku te ih navodimo alfabetskim redom:

Banić,[449] Banina,[450] Barić,[451] Baraka,[452] Baučić,[453] Bilan,[454] Brajković,[455] Brčić,[456] Bonja,[457] Brindin,[458] Cvitanović,[459] Draškov,[460] Dražić,[461] Dumić,[462] Dunatov,[463] Gaćina,[464] Glomuz,[465] Govorčin,[466] Gverin,[467] Jelić,[468] Jerolimov,[469] Fatović,[470] Filipović,[471] Herov,[472] Kapović,[473] Katalinić,[474] Konatić,[475] Krstić,[476] Kulišić,[477] Kuzmić,[478] Kvito,[479], Letinić,[480] Longin,[481] Lovrin,[482] Lukin,[483] Marat,[484] Marelić,[485] Marijan,[486] Martinović,[487] Matešić,[488] Medanić,[489] Mezić,[490] Milić,[491] Miloševič,[492] Novaselić,[493] Olić,[494] Orović,[495] Panović,[496] Panjol-Tuflija,[497] Paša,[498] Pekić[499] Petrca,[500] Rakocija,[501] Ravkin,[502] Rokov,[503] Skočić,[504] Sorić,[505] Strgačić,[506] Sutlović,[507] Šegić,[508] Škorlić,[509] Štokov,[510] Šulić,[511] Švorinić,[512] Trzija,[513] Vlahov,[514] Vlasanović,[515] Vučetić[516] i Žuvić.[517]

Prema tome bi na ovom otoku od XIII. stoljeća do danas bilo 203 prezimena obitelji, od kojih je ostalo s nedavno naseljenim 75, a izumrlih 128.

Na otoku Ižu pronašlo se fosila okamenjenih školjaka roda Chondrodonta i rudista iz skupine Radiolitidae iz doba donje krede. Ti fosili dokazuju, da je u ono prastaro doba Iž bio pod morem. – Na 11 mjesta pronašle su se diluvijalne koštane breče sa mnogo kostiju i zuba raznih preživača i zvjeradi. Na pr. nosorog, divlje govedo, divlji konj, 3 vrste jelena, 2 vrste srna, spiljski medvjed, 1 »kanin« i mikrofauna. Te koštane breče dokazuju, da je Iž za doba diluvija bio kopno. – Pred 20 godina pronađena je bakrena sjekirica u M. Ižu (u Knežu, u zemlji nedaleko od mora). Dakle Iž je bio naseljen već u bakreno doba.

3. PATRONIMICI OTOKA IŽA RAZVRSTANI PO STOLJEĆIMA

XIII. stoljeće:

Buna (1299), Dragoslav (1289), Radavčić (1299), Zoilo sin Cvitana (1266).

XIV. stoljeće:

Cibadinić (1397), Desa (1307), Desača (1308), Dobrica Tolstonova (1397), Kosović (1343), Mira žena Radoslava (1397), Pesah (1397), Petar Petah (1397), Petar pk. Zanina (1397), Radminić (1397), Rasić (1343), Stjepan Radovanov (1343), Stoičić (1397), Šime pk. Prioslava (1397).

XV. stoljeće:

Anteinić (1412), Balerin (1411), Bisernović (1412), Belisević (1456), Bare, slikar (1474), Bošnjak (1489), *Cvitanović* (1495), Didić (1422), Disić (1455), Dušalić Obrad (1411), Epozavić (1422), Gregorović (1411), Gubavčić (1411), Grubonja (1422), Gračić (1422), Hrihov (1474), Fatević (1495), Ivanić (1456), Juričić (1411), Jurilić (1411), Jadrenić (1411), Juričević (1412), Jursić (1444), Kršulić (1474), Matulić (1411), *Maračić* (1411), Marković (1452), Mezanić (1474), Narančić (1440), Oporović (1411), Oplinić (1447), Petih (1422), *Petričić* (1411), Pletinjak (1411), Papranak (1411), Petersić (1412), Papalanda (1422), Pedsičić (1422), Paretić (1474), Rama Donka (1411), Radojević, glagoljski pisar (1476), Radis (1412), *Rušinić* (1455), Rolmizov (1456), Relklavić (1486), Radenić (1490), Reličević (1495), Solbuljin (1474), Skodović (1497), Tolić (1490), *Toman* (1411), Velislavić (1474), *Vo(jvo)dić* (1445).

XVI. stoljeće:

Alović (1530), *Banić* (1524), *Banina* (1524), Babanis (1502), *Barić* (1508), Bogdanić (1501), Batković (1501), *Brčić* (1528), »Chioconi Martin« (1573), Ciban (1512), »Carmaletoniza« (1530), Ćok (1530), Brusić (1530), Didulić (1530), Celonić (1530), Gregol (1502), Goremić (1530), Gladelonić (1530), Gavčić (1530), Hrvatinić (1516), Ivosić (1533), *Jelić* (1509), Jurenić (1530), Krevazinić (1504), (Kuzmić (1506), Karabalić (1524), Kaboretin (1524), Klunić (1530), Marajević (1505), Matijević (1506), Metrović (1518), Melko (1501), Mišev (1530), Mužina (1530), Marinić (1530), Mandić (1572), Mesić (1574), Mihinović (1594), Nadinspanić (1508), *Orović* (1501), Pertučić (1502), *Panović* (1502), Pročić (1513), Picić (1528), Parunić (1530), Puščinić (1503), Pukličić (1530), Paulinica (1530), Radičević (1572), Revac (1502), Rusić-Rudić (1506), Rakić (1528), *Strgačić* (1530), Sanković (1528), Stambiano (1574), Sulčić (1595), *Škorlić* (1574), *Švorinić* (1530), Trnjićev (1530), Vidović (1502), Vardian (1570), Vidulić (1530), Vlakaenić (1534), Vribnić (1572), Žilić (1502), Zagorčić (1505), »Zuchoheria« (1530).

XVII. stoljeće:

Buljavac (1691), Colman (1630), Čikrić (1691), *Brajković* (1648), Grgurev (1645), *Govorčin* (1691), *Konatić* (1648), *Letinić* (1609), *Marelić* (1617), *Mezić* (1691), *Paša* (1648), *Rakocija* (1650), *Sutlović* (1648), Šaban (1658), Radin (1686), *Vlahov* (1658), *Vlasanović* (1648).

XVIII. stoljeće:

Baldin (1712), Batistić (1767), *Baučić* (1795), *Bilan* (1703), *Draškov* (1703), *Dumić* (oko 1700), *Dunatov* (oko 1700), *Gaćina* (oko 1700), *Filipović* (oko 1700), *Herov* (1712), *Kulišić* (1702), *Lovrin* (oko 1700), *Lukin* (1767), *Marat* (1700), *Marijan* (1712), *Martinović* (oko 1700), *Medanić* (oko 1700), *Novaselić* (1720), *Pekić* (1710), *Rokov* (oko 1700), *Skočić* (1745), *Sorić* (1715), *Šegić* (1792), *Štokov* (1713), *Šulić* (1727), *Trzija* (1702), *Žuvić* (1760).

XIX. stoljeće:

Baraka (1850), *Bonja* (1880), *Brindin* (1816), *Dražić* (1867), *Gverin* (1850),*Katalinić* (1850), *Krstić* (1880), *Kvito* (1850), *Milić* (1840), *Panjol-Tuflija* (1870), *Rakvin* (1850).

XX. stoljeće:

Glomuz (1905), *Jerolimov* (1928), *Fatović* (1934), *Kapović* (1907), *Longin* (1936), *Matešić* (1939), *Milošević* (1900), *Olić* (1918), *Učetić* (1920).

NB. Podcrtana i danas postoje.

4. TOPONIMI NA OTOKU IŽU RAZVRSTANI PO STOLJEĆIMA

XIII. stoljeće:

Ozrinj (1299).

XIV. stoljeće:

Bršanj (1344), »Igragievichia« (1397), Markovo (1380), Parda (1377), Vodenjak (1377).

XV. stoljeće:

Armorešina (1426), »Boscus comunis« (1422), Bučolina (1422), »Cusenca« (1419), Ceranje (1422), »una petia terae Charsi dicta Conaserie« (1411), Čelinjak (1426), Grahovo (1422), Dočić (1422), Dolac hladan (1422), Dumkoka (1426), Draga (1476), Gladuša (1411), Grusi (1422), Gračišće (1451), Hripa (1495), Kopačine (1411), Klanac (1426), Košljin (1471), Laz (1411), Marinsko (1494), Osiljinac (1422), Opaćac (1468), Pančine (1422), Prčulić (1422), Popovsko (1469), Ričulj (1422), Ravnice (1471), Rozinsko (1468), Soline (1419), Selišće (1426), Straža (1471), Selo sv. Petra – Supetar – V. Iž (1471), Salešina draga (1495), Surojaz (1497), Šića draga (1481), Tinda (1486), »Vlasenizze« (1422), Vadanje njive (1422), Vranaška (1494), Vrhovine (1457), »in confinio s. Petri« (1446).

XVI. stoljeće:

Bukrovo (1501), »Bogola« (1504), »Barach« (1556), Bilova (1586), »Chiachine« (1570), Duginšćica (1528), Drganjac (1530), Dolinje (1530), Gomilice (1501), Grusavica (1504), Grčinj (1530), Glavica (1572), Jara

(1505), Jazine (1505), Japnenica (1539), Krušva (1509), Koledišće (1528), Kuzminac (1570), Kleverzinac (1528), Masličica (1504), Makovac (1590), Muće (1533), »Monte Raglan« (1574), Mrte (1574), Maževo (1505), Martinjac (1574), »Mathinscho« (1518), Oporevićevo selo – Porovac (1556), Ovčak (1515), Matelovac (1526), Purneševo (1515), Plenac (1530), Ripišće (1501), Ravinja (1502), Sv. Marija, kapelica (1502), Stražica (1523), Slanac (1557), Stanač (1533), Trni (1504), Plasine (1509), Tampanjevo (1529), Tražet (1509), Uvala sv. Petra (1557), Veli vrh (1501), Vidulića laz (1502), Vrh osmin (1509), Žanovac (1555).

XVII. stoljeće:

»Clenesich« (1639), Dragovešćak (1639), Dobrin (1639), Fuluja (1639), Jelića draga (1644), Juranićev školj (1639), Kudica (1639), »Matregnac« (1639), Pećarovac (1645), Rutnjak (1639), »Scrignach« (1639), »Tomasevich« (1639), Tomašnjak (1639).

XVIII. stoljeće:

Daničina (1751), Dubi (1751), Garine iza Opajca (1703), Grebeni (1720), Kamenarovo (1720), Meštrovo (1703), Miškovica (1720), Na nebo (1754), Dugača (1723), Pod lebra (1710), Platić (1720), Punta Žuvića arta (1720), Pod Mišje (1720), Pod krug (1720), Prikoledišće (1720), Stojanac (1751), Pod brig (1720), Vela ograda (1720), Šipnate (1703), Vlaka (1702), Volujak (1723), Višdumboke (1710), Zaprljevac (1703), Zemljačine (1703), Žalo (1710).

XIX. stoljeće:

Draga kod Bršanja (1816), Gaj (1816), Dragovesko (1816), Draga (1816), Dvorina (1816), Gučevica (1816), Gomila – gomilice (1816), Guvno (1816), Ilovica (1816), Kod vode (1816), Lucinsko (1816), Osičine (1816), Oknerica (1816), Pogana (1816), Pipoljine (1816), Popreće (1816), Progon – Knež (1816), Pod kanat (1816), Prdanjevo (1816), Planišće (1816), Pod javor (1821), Ravanca (1816), Rupa (1816), Starinsko (1816), Sovce (1816), Svežina (1816), Vlačica (1816), Vresina (1816), Vritešina (1816).

Toponimi, koji se ne spominju u vrelima:

Bariševica, Batkovića žalo, Blitvišće, Bočac – U bojcu, Grmljica, Grčarelina, Gorinje, Grobišće, Gaćinov vrh, Furnaža, Feralova ograda, Haćine, Jamina, Jurešino, Jezero, Jurjeva, Kušćak, Komoševa, Kokaševo, Kozjak, Kandija, Kravljak, Lokvina, Mirišće, Malinine, Mušina, Na škalji, Na mostu, Na rivanj, Njiva, Na križ, Osičić, Punta skrajnoga, Punta kapelice, Paškvina kolovaja, Pudarica, Pribilj, Prisika, Perenje, Pančevica, Prihodišće, Pukotina, Petrče, Pod Iž, Polebar, Ričina, Sv. Nikola, Sv. Ante, Spansa, Strzna, Spicijalovo, Sakatur, Suharat, Škaljica, Šolova, Škrlina, Tatinja, Tomasovac, Trivčina, Uvarat, Vršak, Zaglav, Zamakovac, Za Mletko, Za vrh, Zbrunovo.

Zahvaljujem dru. Stj. Antoljaku, jer mi je bio pri ruci u ovoj radnji i jer mi je dao toliko gradiva iz svojih bilježaka, poglavito iz notarskih spisa.

BILJEŠKE

[1] Dr. P. Skok, Dolazak Slovena na Mediteran, Split 1934, 122.

[2] Dr. P. Skok, o. c., 223–224, gdje u Porfirogenetovu Ἐσιουνῆς vidi spojena 2 otoka: Sestrunj i Iž. – Ispor. dr. Skok, Kako bizantinski pisci pišu slavenska mjesta, Starohrvatska Prosvjeta, N. S. I. Zagreb 1927, 41. – Isp. V. Brunelli, Storia della cittá di Zara dai tempi remoti fino al 1815, Parte prima, Venezia 1913, 116, gdje dokazuje, da je od Plinijeve Lisse (»contra Jader est Lissa«) (otok Ugljan) nastao Iž: Lissa, Issa, Iso, Eso, Is (Iž).

[3] Codex Diplomaticus, V, 345-god. 1265.

[4] Codex Diplomaticus, V, 344-god. 1265.

[5] Arhiv sv. Marije u Zadru – god. 1299.

[6] Ibid. god. 1299.

[7] Ibid god. 1300.

[8] Cod. Dipl. o. c. X, 640-god. 1351.

[9] God. 1313. Miscellanea C. 36, str. 38. U Naučnoj biblioteci u Zadru.

[10] God. 1396. Curia major civilium (1389–1396). U Državnom arhivu u Zadru.

[11] God. 1380. Zadarska kurija XIV. stolj. U Državnom arhivu u Zadru.

[12] God. 1389. Ibid.

[14] God. 1389. Ibid.

[15] God. 1395. Ibid.

[16] God. 1351. Ibid. – Isp. III. Abhandlung. Constantin Jireček, Die Romanen in den Städten Dalmatiens während des Mittelalters I. Theil, Denkschriften der Akademie der Wissenschaften, 48. sv., Wien 1902, 63.

[17] God. 1495. Notarski spisi Joh. de Medicis, busta 1, fas. I. U Držav. arhivu u Zadru.

[18] God. 1489. Notar. sp. Greg. de Bosco, b. 3, f. III/9.

[19] God. 1405. Not. sp. Dirumigniano, b. 5, f. II/1, br. 48.

[20] God. 1427. Atti di famiglia Corponese I, 33 list. U Drž. arhivu u Zadru. Ovakav naziv (Eso) vuče se do oko g. 1910.

[21] God. 1444. Not. sp. Joh. de Calcina, b. 5, f. II, str. 442.

[22] God. 1435. Dacia et incantus civitatis Jadrae et eius districtus (1431–1454), str. 27a. U Drž. arhivu u Zadru.

[23] God. 1450. Not. sp. Calcina, b. 3, f. II, str. 442.

[24] God. 1454. Not. sp. Calcina, b. 5, f. VII/1.

[25] God. 1469. Not. sp. Simon Damiani, b. 5, f. V/9, str. 459.

[26] God. 1455. Not. sp. Joh. de Parentio, b. 1, f. I/1.

[27] God. 1445. Not. sp. Simon Damiani, b. 2, f. II/5.

[28] God. 1486. Not. sp. Joh. de. Grisinus, b. 1, f. I/18, str. 13.

[29] God. 1474. Ibid. b. 1, f. I/5.

[30] God. 1468. Not. sp. Greg. de Bosco, br. 1, f. I/1.

[31] God. 1489. Ibid. b. 3, f. II/5.

[32] God. 1498. Atti di fam. Corp., o. c., 42.

[33] God. 1468. Not. sp. Salodio, b. 5, f. II/1.

[34] God. 1505. Atti di fam. Corp., o. c., 42.

[35] God. 1518. Miscellanea, o. c., 54.

[36] God. 1506. Not. sp. Joh. Philipus Raimundus, b. 1, f. I/1.

[37] God. 1506. Ibid., b. 2, f. II/4.

[38] God. 1518. Ibid., b. 2, f. II/7.

[39] God. 1517. Ibid., b. 2, f. II/4.

[40] God. 1517. Ibid.

[41] God. 1533. Not. sp. Ant. de Zandonatis, b. 2, f. III/2.

[42] God. 1529. Not. sp. Mich. de Zandonatis, b. 1, f. I/1.

[43] God. 1508. Not. sp. Marcus Sonsonius, b. 10, f. X, br. 150.

[44] Šurmin, Acta croatica, Zagreb 1898, 262, gdje se god. 1473. spominje fra Luka »ižanin«. Prema tome se Iž i onda izgovaralo.

NB U sjevernoj Italiji spominje se god. 1283., 1309., 1373. i 1275. »de Exio«, »de Esio«, »de Jesi«. Memoriale di Matteo Griffoni, Rerum Italicarum scriptores, f. IX–X, Citta di Castello 1902, str. 24, 68, 70, 21.

[45] Veli Iž je selo zbijenog tipa, a u starini je bio rastrkan: Drage, Opaćac i Mirišće oko god. 1400., Šoline oko g. 1419., Rozinsko (selo) – »Rosina vas« (Not. sp. Greg. de Bosco, b. 1, f. I/6), Koledišće g. 1528., a najstarije »Starinsko (selo)«. Ovo je sačuvano i u toponomastici. – I danas se službeno piše Iž Veli, prema talijanskom Eso Grande. To je sasvim neispravno, jer po duhu hrvat. jezika morao bi se zvati Veli Iž.

[46] Mali Iž je danas (Muće, Komoševa, Makovac, Porovac i Knež) kao i u starini (Vodenjak, Grobišće, Starinsko) selo rastrkanog tipa.

[47] Vidi 22

[48] Glag. matica krštenih u Velom Ižu, 45: »Č. ot. 1. dzelo. (1758) je don Jive Štoko, parohijan u Ižu velim«.

[49] Ibid., 120-god. 1797.

[50] Muće je latinski deminutiv monticellus = brdašce, koje dolazi u svim romanskim jezicima. Pismo dra. Skoka od 16. IV. 1946 (kod pisca ovih redaka). – God. 1543. piše se »villa Munchiel«. (Not sp. de Zandonatis, b. 1, f. I/4.)

[51] »Presbiter Radoslaus s. Mariae de insula Decii 1351.« Zadarska kurija XIV. stoljeća. O. c. – Bianchi, Zara cristiana, II, Zara 1879, 84-god. 1355.

[52] Po mnijenju stručnjaka sagrađena je u polovini XI. st. u stilu preromanike. God. 1952. je na državni trošak renovirana, pokrivena kamenim pločama, i u njoj su otkrivene »freske« koje se imaju skoro proučiti.

[53] Rušinić Jadre ih je iskopao u svom vrtu kod kuće i darovao ih dru. M. Karloviću, liječniku u V. Ižu. God. 1944. su mu ih njemački vojnici opljačkali.

[54] Bianchi, o. c. I, 101–102.

[55] Ibid. 435 i dalje. – Isti samostan imao je posjeda u Arbanasima, Poljani, Preku, Sutumišćici, Zadru (Borgo interno), Bibinjama, Ugljanu, Sukošanu, Kožinu, Diklu, Bokanjcu, Petrčanima, Posedarju, Vrsima, Ražancu i Pagu (solane). (Benvenuti, Storia di Zara, Milano 1944, 280, nota 55.)

[56] Bianchi, o. c. II, 82: »Eso ponentale, Eso sciloccale, la qual distinzione deve aver avuto principio sull'alba del secolo decimosesto, trovandosi appena in documento del 1507 e non prima«.

[57] Commissiones et relationes venetae, vol. VI, Zagreb 1876, 220.

[58] Ibid.

[59] Epitome synodorum, 28. Rukopis u Drž. arhivu u Zadru.

[60] Bianchi, o. c. II, 82, 84.

[61] Ibid.

[62] Šematizam, Sarajevo 1939, 265, 264.

[63] Prema podacima opć. odbora u Velom Ižu i zadnjoj drž. statistici.

[64] Cod. Dipl. VII, 338 god. 1299. – »in loco dicto Vorcoosrin«. Not. sp. Ant. de Zandonatis, b. 1, f. I/2 god. 1509. – »Osriga« god. 1556. Not. sp. Dam. Cavalca, b. 1, f. I, str. 35. – »Osriga« god. 1515. Not. sp. Ant. de Basano, b. 1, f. I. – Ôrzin, brdo na međi između V. i M. Iža.

[65] Cod. Dipl. XI, 127 god. 1344. – »ad punctam Barsani« god. 1300. Arh. s. Marije. – »in loco vocato Barsagn alias Vodagna draga« god. 1596. Not. sp. S. Venier, b. 1, f. I–XVI, 6. – Bršânj je uvala na jugoistočnoj strani M. Iža. – Corp. I. o. c. god. 1411 »Baresagno«, list 78.

[66] Miscellanea, o. c., 76 god. 1377. Sigla za ovo vrelo: Misc. – Pârda, najjužniji rt otoka.

[67] Ibid. god. 1377. – Vodenjâk, uvala kod Parde.

[68] Ibid. 40 god. 1397. Ime izgubljeno. Možda »igrîšće«, gdje se igralo narod. kolo.

[69] Ibid. 44 god. 1409. Vjerojatno »krš« kod Opajca u V. Ižu.

[70] Ibid. 45 god. 1411. – »Gladussa«. Not. sp. Simon Damiani, b. 2. f. II/5. – »in loco vocato Gladussa« god. 1510. Not. sp. Sim. Corenichius, b. 1, f. I/2. – Gladûša, u M. Ižu kod Porovca.

[71] Misc, 45 god. 1411. Lâz je čest naziv u V. i M. Ižu. Laz je staroslavenski poljoprivredni termin za krčevinu.

[72] Ibid. Kopačîne, u Malom Ižu kod žup. crkve.

[73] Ibid. god. 1419. Izgubljeno ime.

[74] Misc, 45 god. 1419. – »Saline« god. 1530. Corp. o. c., 53. – »in loco vocato Soline« god. 1536. Not. sp. Petr. de Basano, b. 1, f. I. – Soline, uvala na zapad od

V. Iža. Ovdje se nekad pravila morska sol, jer se i danas opažaju tragovi tla od nabijene gline (»gnjile«).

[75] Misc, 46 god. 1422. – Osiljinac, sjeverni rt otoka.

[76] Ibid. Ričulj, povrh uvale Soline, sjeverozapadno od V. Iža.

[77] Ibid. Izgubljeno ime.

[78] Ibid. Grahovo, kod uvale Solina.

[79] Ibid. Ceranje, izgubljeno ime. Podsjeća na istoimeno selo između Vrane i Benkovca.

[80] Ibid. Dočić, dolina s južne strane V. Iža.

[81] Ibid. Pančine, kod uvale Solina. Vjerojatno dolazi od imena zadar. porodice, koja se spominje već u XII. stolj. Isp. Jireček, Romanen, o. c. III, 48.

[82] Ibid. Prčulić, kod brda Straže u V. Ižu.

[83] Ibid. Zâglavić je poluotočić ispod brda Opaćac, a Zaglav brdo zapadno od Korinjaka, najvišeg brda na otoku.

[84] Ibid. Izgubljeno ime.

[85] Ibid. Dolâc hladan, gdje je i danas bunar žive, bočate, hladne vode. K tome se spominje: Dolac Klaričin kod Dumboke i Dolac Mandin g. 1474. Corp. o. c., 83.

[86] Ibid. Gorâ, u gorî, jest kraj na zapad od V. Iža. Tu se danas nalaze masline, ali ipak zovu »U gori« – ispod brda Martinjac, za što su se seljani borili g. 1574., jer da je to seoska-zajednička gora, od koje nisu više od 300 god. ranije davali dohodak plemićima (oko g. 1274.). Corp. o. c., 83.

[87] Ibid. Vâdanje njive, kod brda Korinjak.

[88] Ibid. – »in loco vocato Buzolin«. Not. sp. Joh. Amarea, b. 1, f. I/6. – Buč olije kraj u V. Ižu (na zapad od sela) i u M. Ižu (pored sela).

[89] Corp. o. c., 76 god. 1426. Klânac, kod odlomka Draga u V. Ižu.

[90] Ibid. Dumbôka, 3 uvale: jedna u M. Ižu, dvije u V. Ižu.

[91] Ibid. g. 1442. Izgubljeno ime.

[92] Ibid. – »Volipcelignach« g. 1489., Not. sp. Joh. Fran. Grisinus, b. 1, f. II/3. – »Prope Pcelignach« g. 1395. Sp. zadarske kurije XIV. stolj. – »de monte Prelignach« g. 1510. Not. sp. Sim. Corenichius, b. 1, f. I/2. – Čelînjak, mali i veli, brda iza V. Iža. Dolazi od imenice pčela, a u Ižu se izgovara »čela«.

[93] Corp. o. c. Sêlišće, kod brda Korinjak. Tu je nekada bilo malo naselje. I danas se poznaju tragovi kućica »u suho«, bez klaka, a nalazile su se i ljudske kosti.

[94] Ibid. g. 1469. – Poposco« g. 1531. Ibid. 83. – Popóvsko, posjed plovana sv. Petra, nedaleko crkvice sv.Roka, u V. Ižu.

[95] Ibid., 76 g. 1471. – »in loco vocato Sotolagvardia« g. 1389. Sp. Zadr. kurije XIV. stolj. – »Straxa« g. 1570. Not. sp. S. Venier, b. 1, f. I, 31a. – Strâža, brdo na zapad od V. Iža, a također i u M. Ižu.

[96] Corp. o. c. 76 g. 1471. Ravnîce, u V. Ižu, kod kuća Kulišić.

[97] Corp. o. c. g. 1471. – »Cosilium« g. 1486. Not. sp. Joh. Fr. Grisinus, b. 1, f. II/3, str. 13. – »Choslium« g. 1456. Not. sp. Joh. de Calcina, b. 5, f. VII/5, str. 231a. – »Cosglun« g. 1563. Not. sp. Joh. Amarea, b. 1, f. I/6. – Kôšljin, brdo na sjever Draga. Dolazi od latin. castellum = utvrda, izvidnica, dvorac. – Košljun je na otoku Pagu i na ot. Krku Aleksandrovo – ranije Košljun. Oba imena dolaze od negdašnjih utvrda.

[98] God. 1468. Not. sp. Salodio, b. 5, f. V/1. – »Rosino selo« g. 1571. Corp. o. c., 76. – Današnje Rôzinsko, južno od uvale Solina. – Danas ne postoje ni tragovi kuća. U ono doba je ovdje bilo malo pastirsko naselje u blizini vode, šume i solana. To je dokaz, da je u 15. st. V. Iž bio naselje rastrkanog tipa.

[99] Corp. o. c. g. 1471. Naselje nedaleko od žup. crkve sv. Petra (Supetar). – Žup. crkva bila je na malom poluotočiću, okružena morem. Danas je 10 m dalje od mora, jer je tlo od donesenog materijala. Oko nje je staro grobište (»cimatorij«), koje je bilo u porabi do g. 1862., a ranije su se ukapali i u samoj crkvi (do g. 1811.). – Crkva je prvotno imala male dimenzije: 6×4 m; oko g. 1700. je proširena na zapad i sjever; g. 1939. je produžena na istok. Sada su joj dimenzije: 30×10 m.

[100] Ibid. g. 1476. Drâga, dolina na zapad i istok od V. Iža. Postoji i u M. Ižu.

[101] Ibid. 76 g. 1486. Tînda, iza sela V. Iža, preko brijega Martinjac. Dolazi od talij. tenda = platneni pokrivač povrh broda u obliku četverokuta.

[102] Ibid. g. 1486. Marînsko, između kuća Paša-Strgačić, u V. Ižu. Bivši posjed izumrle obitelji Marinić.

[103] Ibid. g. 1494. – »in loco vocato Vranaça« g. 1493. Not. sp. J. Salodio, b. 5, f. IV/1. – Vranaška, na granici (na zapad) V. i M. Iža.

[104] Ibid. 1495. – Sàlešina draga, na zapad od brda Korinjak, u V. Ižu.

[105] Ibid. 33 g. 1495. – »Hripa« g. 1552. Glag. testamenti u Drž. arhivu u Zadru. – »loco pod Gripa« g. 1512. Starine 42, 317. – Hrîpa, blizu brda Straža u V. Ižu, a u M. Ižu iznad Porovca.

[106] Corp. o. c. g. 1497. Izgubljeno ime.

[107] Misc, 52 god. 1501. Bûkrovo, nedaleko od brda Korinjak, u V. Ižu.

[108] Ibid. Gomîlice, u M. Ižu.

[109] Ibid. – »Opaciaz« g. 1468. Not. sp. De Bosco, b. 1, f. I/6. – »In loco vocato Opachiaz« g. 1539. – Opâćac. veli i mali, 2 brda istočno od V. Iža. Nekad vlasništvo opatije sv. Mihovila (na ot. Ugljanu), i zato dobiše takvo ime.

[110] Misc, 52 god. 1501. Veli vrh. Danas nema tog naziva.

[111] Ibid. Latin. piscina = ribnjak, kupatilo. Današnji naziv je Rîpišće. Tamo se nalazi lokva, izdubena jama, u koju se skuplja kišnica, a ova se slijeva s obližnjih putova. – »In loco vocato Piscina« g. 1539. Not. sp. Nic. Drasmileus, b. 1, f. III/2.

[112] Starine 42, str. 322 g. 1506. – Corp. o. c., 4 g. 1591. »Malinaschizza«. – »Masliniza« g. 1523. Not. sp Petrus de Pago, b. 3, f. III/2. – »in loco vocato Malinschiza« g. 1523. Ibid., b. 2, f. II/7. – »prope vallem vocatam Malinschiza« g. 1533. Not. sp. Ant. de Zandonati, b. 2, f. III/2. – »in loco vocato Maslinschiche« g. 1563. Not. sp. Joh. Amarea, b. 1, f. I/6. »in loco vocato Masliche« g. 1556. Ibid., b. 1, f. I/4. Mâsličica, uvala kod Draga, Dolazi od imenice maslina.

[113] Corp. o. c., 83 g. 1592. – »Matcouaz« g. 1590. Not. sp. Fr. Primizio. b. 1, f. I/1. – »Maconisco« g. 1505. Corp. o. c., 112. – Mâkovac, odlomak M. Iža. Vjerojatno dolazi od imena Matko + vac.

[114] Corp. o. c., 83 g. 1502. Ravînja, kod kuća Kulišić u V. Ižu.

[115] Ibid. Danas nepoznat.

[116] Ibid., 53 g. 1504. Nije se sačuvao. Možda već spomenuta Bučolina.

[117] Ibid., 83 g. 1502. – »in loco vocato Ciche draga in valle s. Petri« g. 1481. Not. sp. De Bosco, b. 3, f. III/5. – »in loco vocato Cichia draga in valle s. Petri« g 1498. Not. sp. Ant. Barba, b. 2, f. II, str. 34. – »in loco dicto Suchia draga« g. 1497. Ibid. – »in Sicha draga« g. 1510. Not. sp. Sim. Corenichius, b. 1, f. I/2. – Vjerojatno Sîća draga, iznad Draga, u V. Ižu.

[118] Corp. o. c., 67 g. 1502: »una casa, un terren, posta in confin s. Maria Capelliza«. Bez sumnje, to je bivša crkvica u današnjem Knežu, po kojoj se uvala Kneža u starim mapama zvala: »Porto Madonna«. – Zidarski majstor Š. Lukin-Runje, koji je pred 20 godina iskopao i vadio zidove ove crkvice, ispričao mi je: Crkvica je imala dimenzije: 6×4,30 m. Zidovi su bili debeli 0,70 m. Na pročelju bio je križić u reljefu 16 cm, u kamenu (30×25 cm) (✠). Kamenje osrednje (oko 30 kg težine), građeno je u »koršu« i pravilno, majstorski postavljeno. Žbuka bila je od svježe ugašenog vapna. Vrata su gledala na istok zbog kosog terena. Tri komada lijepo istesanog kamena od prozora iste uzidana su u bližnjem magazinu pok. Ante Martinovića, tik uz samu crkvicu, koji se lijepo opažaju, a i križić je također tamo uzidan, ali se nažalost ne vidi. – Slične dimenzije imaju: sv. Pelegrin u Savru, sv. Kuzma i Damijan u Ugljanu, pa sv. Ivan u Talašćici (Sali). Cfr. Strgačić, Cella s. Johanis in Tilago. Časopis za hrv. povijest, knj. I, sv. 4, Zagreb 1943, 328–329.

[119] Ibid. 33 g. 1504. Trîni, na istok od kuća Vlasanović, u V. Ižu.

[120] Ibid. Ne postoji više.

[121] Ibid. Možda Gûčevica, kod crkve, u M. Ižu.

[122] Ibid. g. 1505. Danas Jâra, na zapad od V. Iža.

[123] Ibid. Jazîne, kod Solina, u V. Ižu.

[124] Ibid. g. 1509. Vjerojatno Ôrzin, spomenut na početku.

[125] Ibid. g. 1515. – »In loco Porneseuo« g. 1515. Not. sp. Fil. Raimundus, b. 1, f. I/2. – »in loco dicto Purnosceuo« g. 1529. Not. sp. Mich. Zandinatis, b. 1, f. I/1. – Pûrneševo, uvala i zemlje na sjeveru otoka.

[126] Corp. o. c., 76 g. 1515. – »in loco dicto Zanovaz« g. 1515. Not. sp. Ant. de Basano, b. 1, f. I. – Brijeg na zapad od M. Iža. – Žânovac.

[127] Corp. o. c., 53 g. 1523. – »in loco dicto V Strase« g. 1498. Not. sp. Ant. Barba, b. 2, f. II, str. 10a. – Strâžica, brdo blizu uvale Starinsko, na zapad V. Iža.

[128] Corp. o. c., 76 g. 1528. – »in Coledische« g. 1529. Not. sp. Mich. de Zandonatis, b. 1, f. I/1. – Kolèdišće, kod današnjeg grobišta u V. Ižu, pa 2 u M. Ižu. – Kolede su u uskoj vezi sa biranjem seoskih kraljeva u V. Ižu. Sigurno je u to doba, a vjerojatno i u 15. st., postojao seoski običaj biranja kraljeva u Ižu. (V. Dva priloga o »biranju kraljeva« u Dalmaciji, Zbornik za narodni život i običaje, knj. 35, Zagreb 1951, str. 29–60 od pisca ovih redaka.)

[129] Corp. o. c., 76 g. 1528. Ime izgubljeno.

[130] Ibid. – »in loco vocato Tampagnevo« g. 1529. Not. sp. Mich. de Zandonatis, b. 1, f. I/1. – Tampânjevo u Dragama, u V. Ižu. Tal. mlet. tampagno = što ulazi u gvozdeni vijak.

[131] Corp. o. c., 76 g. 1528. Kleverzinac, nema ga više.

[132] Ibid., 53 g. 1539. – »penes Drugagnaz« g. 1556. Not. sp. Joh. Amorea, b. 1, f. I/4, str. 99. – Drgânjac, brijeg na istok od Draga, u V. Ižu. Vjerojatno dolazi od Draga, drga, dr(a)gan, drganjac.

[133] Corp. o. c., 53 g. 1530. Plenac. Ime je nestalo.

[134] Ibid., 53 g. 1530. – »in loco vocato Poleuvaci« g. 1523. Not. sp. Petrus de Pago, b. 3, f. III/2. – »in loco dicto Poglieuaz« g. 1557. Not. sp. S. Budineus, b. 1, f. I/2. – Pêlovac, brijeg kod crkvice sv. Roka, u V. Ižu.

[135] Corp. o. c., 53 g. 1530. – Zâglav, brijeg na zapadnoj strani V. Iža.

[136] Ibid. Zvonirovšćina, ime nestalo.

[137] Ibid. Vrh Gozjin. Možda već spomenuti Orzin.

[138] Ibid. – Kâlješina, kod brda Košljin u V. Ižu.

[139] Ibid. – Šîća draga, kod Draga, u V. Ižu.

[140] Ibid. Ime izgubljeno.

[141] Ibid. »Perceni rat« g. 1443. Not. sp. Calcina, b. 1, f. II. – Pečĕno, uvala na sjever od V. Iža. U M. Ižu uvale: Pečenice i Plešćenice. Dolazi od: pesak (pijesak). To je ostatak starohrvatske čakavske ekavštine. I danas se u Ižu govori: sed, bel, del, zvezda, zenica, sreda, vres, les, krelo. I t. d. Dr. P. Skok dokazuje, da je sva Dalmacija u davnini rabila ekavicu. (Hrv. enc. IV, 491.) – U Ižu danas ne poznaju pijesak nego samo sabun (talij.).

[142] Corp. o. c., 53 g. 1530. – Mugrânjac, na jug od kuća Brajković, u V. Ižu. Dolazi od talij. riječi melograma = šipak, koji je nekad u Ižu dobro uspijevao.

[143] Ibid. – »montis vocati Slauicich« g. 1468. Not. sp. De Bosco, b. 1, f. I/6 – Slâvišća vrh, na jug od V. Iža.

[144] Corp. o. c., 53 g. 1530. – »Podcorignac« g. 1486. Not. sp. De Bosco, b. 3, f. III/3. – »Corignach« g. 1515. Not. sp. Joh. Fil. Raimundus, b. 1, f. I/2. – »montis Corignach« g. 1510. Not. sp. Sim. Corenichius, b. 1, f. I/2. – Korînjak, najviše brdo na Ižu, vis. 170 m, na zapadu V. Iža.

[145] God. 1509. Not. sp. Joh. Fil. Raimundus, b. 1, f. I/1. Možda današnje Zemljačîne, na zapad od Drage, u V. Ižu.

[146] Ibid. Ime je nestalo.

[147] God. 1478. Not. sp. Fr. Minuzius, b. 1, f. I/8. Starohrv. riječ »nerez«, koja se i danas rabi u Pašmanu, a znači neobrađena zemlja. Ime se nije sačuvalo.

[148] God. 1489. Not. sp. Pet. Dragana, b. 1, f. I/8 »juxta mare«. Možda se tu krije Pećarovac, u V. Ižu.

[149] Ibid. Nema ga više.

[150] God. 1389. Spisi zadar. kurije XIV. stolj. Ime je iščezlo.

[151] God. 1507. Not. sp. Ant. de Zandonatis, b. 1, f. I/1. Nema ga više.

[152] God. 1503. Ibid. – »Jurine« g. 1505. Starine 42, 321. – Uvala na jugozapadu V. Iža. Nekadanji posjed obitelji Jurinić, koja je izumrla. Zato je nazvana Jûrinje.

[153] God. 1501. Ibid. Ime je iščezlo.

[154] God. 1510. Not. sp. Sim. Corenichius, b. 1, f. I/2. – Možda današnje Bârbinje, kod Korinjaka, u V. Ižu.

[155] Ibid. – Sadîne, nedaleko od Selišća, u V. Ižu.

[156] God. 1529. Not. sp. Mich. de Zandonatis, b. 1, f. I/1. – Vjerojatno je to Marînsko, već spomenuto.

[157] Corp. o. c., 53 g. 1430. – Ponîkve, u V. Ižu.

[158] Ibid. – Belobradičino, u Dragama, u V. Ižu.

[159] God. 1552. Glag. testamenti, str. 69 u Drž. arhivu u Zadru. – Uvala u M. Ižu. To je starohrvatski pridjev od imenice knez. Dakle posjed kneza.

[160] Ibid. – Grčinj, na međi V. i M. Iža.

[161] Ibid. – »in loco dicto Doligne prope mare« g. 1494. Not. sp. Ant. Barba, b. 1, f. I, str. 5a. – Dolînje, kraj prema otočiću Knežu, u M. Ižu.

[162] Corp. o. c., 76 g. 1556. – »in loco dicto pod sello Oporevichia« g. 1509. Not. sp. J. F. Raimundus, b. 1, f. I/2. – »de dicta villa Oporovichia«. Ibid. – »in loco vocato Oporeuicia sello« g. 1544. Not. sp. Nic. Drasmileus, b. 1, f. I, str. 42. – Pôrovac, zaselak M. Iža. – Taj je zaselak dobio ime po obitelji Oporović.

[163] God. 1533. Not. sp. Mich. de Zandonatis, b. 1, f. I/6. – Muće, zaselak M. Iža.

[164] Corp. o. c., 76 g. 1556. – »in valle s. Petri« g. 1481. Not. sp. De Bosco, b. 3, f. III/5. – »in valle s. Petri« g. 1468. Ibid., b. 1, f. I/6. – Glavna uvala u V. Ižu, gdje se nalazi žup. crkva sv. Petra, apostola.

[165] Corp. o. c., 128 g. 1570. – »in loco vocato na brachu« g. 1556. Not. sp. Dam. Cavalca, b. 1, f. I, str. 35. – Ime se izgubilo.

[166] Corp. o. c., 128 g. 1570. – Vjerojatno brdo Kûzminac, južno od brda Opajca, u V. Ižu.

[167] Ibid. Ime je nestalo.

[168] Ibid. 76 g. 1572. – Glavîca, kod Solina, u V. Ižu.

[169] Ibid. g. 1574. – »Ofciach« g. 1515. Not. sp. Joh. Fil. Raimundus, b. 1, f. I/2. – Brdo Ôvčak, u M. Ižu.

[170] Corp. o. c., g. 1574. – »Jac. Pucherich, lapicida et habitator Jadre et Antonius de Vtine, mucarius – obvezuju se – Georgio Diphnico, nobili sibenicensi construere duas chalcharia sive furnaces in insula nuncupata Eso; alteram in loco vocato Piscina, alteram in loco vocato Opachiaz« g. 1539. Not. sp. Nic. Drasmileus, b. 1, f. I. – Latin. Calcaria = vapnenica, klačara. – Dvije su »japnênice« u V. Ižu: kod Opajca i kod Zaglave. Sigurno je iško vapno bilo prvorazredno, kada su ga i u Šibenik dobavljali.

[171] Corp. o. c., 78 g. 1574. Ime izgubljeno.

[172] Ibid. – Na »mrtah«, Mrte (od latin. myrta), između Pečenog i Šiputa, u V. Ižu.

[173] Ibid. – Martînjac, brdo povrh V. Iža. Dolazi vjerojatno od imena Martin.

[174] God. 1451. Not. sp. Joh. de Calcina, b. 4, f. VII, str. 277a. – »in loco vocato Gradischie« g. 1569. »prope podanach Ptricichia«. Not. sp. S. Venier, b. 1, f. XVI, 15. – Gračišće, brdo na zapadu M. Iža. Dolazi od staroslavenske riječi »gradec«, kula, utvrda. – Brojna su Gračišća na Dugom otoku. Tamo se nalaze primitivna – prethistorijska utvrđenja.

[175] God. 1509 »ubi Mat. Jelich capit pastinare«. Not. sp. Joh. Fil. Raimundus, b. 1, f. I/1. – Tražêt, talij. tragetto = prijevoz po morskom tjesnacu. To je morski tjesnac između Knežaka i kopna, u M. Ižu.

[176] God. 1518. Not. sp. Joh. Fil. Raimundus, b. 2, f. II/7. – Vjerojatno Mâtrsko, u M. Ižu.

[177] God. 1586 »in loco vocato Bilova alias Grachoua«. Not. sp. S. Mazarellus, b. 1, f. I/13. – Bîlova, brijeg na zapadu Porovca, u M. Ižu.

[178] God. 1557 »loco vocato Zanaroeua kucha penes locum vocatum Slanaz«. Not. spisi S. Budineus, b. 1, f. I/2. – U mjestu V. Iž. gdje se i danas nalazi bunar žive, slankaste vode. Zato je prozvan Slânac.

[179] God. 1533. Not. sp. Mich. de Zandonatis, b. 1, f. I/4. – Strânač, uz more južno od Komoševe, u M. Ižu.

[180] God. 1389. Spisi zadar. kurije XIV. st. – U M. Ižu je Mârkovo, u V. Ižu Mârkovica.

[181] God. 1457. Not. sp. Joh. de Calcina, b. 5, f. VIII/3, str. 7. – Brežuljak nedaleko od grobišta u V. Ižu. – Vrhôvine.

[182] God. 1446. Not. sp. Calcina, b. 2, f. III, str. 315. Tu se spominju granice posjeda žup. crkve sv. Petra u V. Ižu.

[183] God. 1526. Not. sp. Ant. de Zandonatis, b. 1, f. I/1. – »Matulov vertal« g. 1716. Corp. o. c., 20. – Ime je nestalo.

[184] God. 1639. Misc, 28. – Današnji Gâćinov školj zvao se prije Tomašnjak, kod Parde.

[185] Ibid. Ime je nestalo. Vjerojatno Knežak, otočić, kod M. Iža.

[186] Ibid. – Rûtnjak, otočić, pred uvalom V. Iža. Vjerojatno dolazi od ljekovite trave ruta, koja raste na njemu.
[187] Ibid. Ime izgubljeno.
[188] Ibid. V. op. 184.
[189] Ibid. – Dragovčšćak, sjeverno od ot. Tomašnjaka. Danas se zove Mâćin školj.
[190] Ibid. – Današnja Fulîja (Hulija), na zapadu Iža.
[191] Ibid. – Današnji naziv Kudica, s donje strane Iža.
[192] Ibid. – Ime je nestalo.
[193] Ibid. – Ime je izgubljeno.
[194] Ibid. – Ime je nestalo, a to je otočić Fulija, koji je bio vlasništvo izumrle obitelji Juranić. Zato se zvao Juranićev školj. – Otoci kod M. Iža: Knežâk, Gâćinov školj, Mâćin školj i Fulîja; kod V. Iža: Rûtnjak, Kûdica, Glûrović, Mâli, Sridnji i Bêli. Ovaj *Beli* je zastalno »veli«, jer su tu poredani 3 otočića. Prvi je Mali, jer je najmanji, drugi je Sridnji, jer veći od prvog, treći je najveći »veli« s nazivom »Beli«. – Isti je slučaj i »*Beli* rat« (*Veli* Rat na Dugom otoku). God. 1631. Antona Vidučić iz »Belih artih«. (Glag. mat. I, 397 u Pašmanu) i g. 1701 Frakić »iz Belih arti«. (Glag. mat. vjenč. II, 68 u Molatu).
[195] God. 1556. Not. sp. Dam. Cavalca, b. 1, f. I/6. – »in loco vocato Plasanasanouci« g. 1509. Not. sp. Joh. Fil. Raimundus, b. 1, f. I/1. – Plasîne, u M. Ižu.
[196] God. 1505. Not. sp. Ant. de Basano, b. 1, f. I. – Prema imenu zadarskog Romana »Majus« – Madius nastao je naziv Maževo (Dr. P. Skok, Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima, Zagreb 1950, 111). – Mâževo, iznad Mrta, u V. Iža.
[197] God. 1644. Atti di famiglia Canagietti, 3. (Rukopis kod pisca ovih redaka.) – Jêlića draga na zapadu V. Iža.
[198] Ibid. g. 1645. – Pećarovac, sjeverni dio luke u V. Ižu.
[199] God. 1702. Corp. o. c., 20. – Vlaka, jedna iza Korinjaka, druga iza kuća Vlasanović, u V. Ižu.
[200] Misc. 61 g. 1703. – Šipnâte, najsjevernija uvala na otoku. – Isti naziv je u Brbinju, Božavi, V. Ratu i Sestrunju kod krajeva, gdje se nalaze žive vode. – To može biti latin. izvedenica stvorena pomoći sufiksa -atus od grčke riječi siphon, -one, riječi, koja među ostalim, znači i »odvođenje vode« (Dr. Skok, Slavenstvo, o. c., 111).
[201] Misc. 61 g. 1703. – Zemljačîne, sjeverno od Korinjaka, u V. Ižu.
[202] Ibid. Garine iza Opajca. Posjekoše šumu, zapališe lišće i travu (garišta – garine), te posijaše žito. Tako i danas rade u Brbinju i Dragovama (Dugi otok) i to zovu *garine*. Više stanovnika treba više obradive zemlje, zato se šuma pretvara u sijanice.
[203] Ibid. – Meštrovo, nepoznata zemlja nekog zidara, t. j. po išku meštra.
[204] Ibid. Ime je nestalo.
[205] Corp. o. c., 20 g. 1710. – Žalô (morsko), u uvali V. Iža i kod Šipnata.
[206] Ibid. – Pod – lebrâ. Lebrâ, pleća, iza Pečenoga, u V. Ižu. Lebro = rebro, *r* je prešlo u *l*. I danas tako izgovaraju u Ižu.
[207] Ibid. – Višdumboke, povrh Dumboke, iza Draga, u V. Ižu.
[208] Misc. 72 g. 1720. – Pod Brîg, iza brijega, u Dragama.
[209] Ibid. – Vêla ôgrada, zemlja kod Štokov, u V. Ižu.
[210] Ibid. Prikolêdišće, kod Štokov, u V. Ižu.
[211] Ibid. – Kâmenarovo, na zapad V. Iža.
[212] Ibid. – Mîškovica, na zapad od Korinjaka, u V. Ižu.
[213] Ibid. – Platîć, na sjever od Vkake, u V. Ižu.
[214] Ibid. – Grčbenj, kod Žanića, u V. Ižu.
[215] Ibid. – Punta Žuvića arta, rt iza Drganjca, u V. Ižu.
[216] Ibid. – Pod Mîšje, dolac iza Draga, u V. Ižu.
[217] Ibid. – Danas Pod krûg, ispod brda Orzin, u V. Ižu. – Interesantno je napomenuti, da u Ugljanu (ot. Ugljan) »gruh« znači zemlja oko starih porušenih zgrada.
[218] Corp. o. c., 118 g. 1723. – Dugâča, iza brda Košljin, u V. Ižu.
[219] Ibid. – Volûjak, kod brda Straža u V. Ižu (mali i veli). Ovdje se našla diluvijalna koštana breča, t. j. zubi i kosti izginulih divljih životinja, koje su živjele na otoku pred nekih 80.000 godina. Breče dokazuju, da je Iž u ono doba bio kopno. – »Omnes vacce de insula Yçi« g. 1265. Cod. Dipl. V, 245.
[220] Corp. o. c., 50 g. 1751. – Ime je nestalo.

[221] Ibid. – Daničina, u uvali V. Iža.
[222] Ibid. – Dûbi, iza Šipnata, u V. Ižu. Možda dolazi od dub = hrast, koga sad nema na otoku.
[223] Glag. skula sv. Duha, 129 g. 1754. (Čuva se u žup. arhivu V. Iža.) – Na nĕbo, brijeg iza V. Iža.
[224] Atti di famiglia Canagietti, o. c., str. 19–33 god. 1816. – Osičine, iza kuća Vlasanović, u V. Ižu. – Ime dolazi od »osik«, tor, staja za životinje.
[225] Ibid. – Vresîna, kod brda Orzin, u V. Ižu. Dolazi od stabljike vrijes, iški »vresina«.
[226] Ibid. – Gûvno (gumno), iza Korinjaka i ispod Orzina, u V. Ižu. – Tada je bilo obilno ječma na Ižu.
[227] Ibid. – Ilovica, u M. Ižu.
[228] Ibid. – Draga kod Bršanja, u M. Ižu.
[229] Ibid. – Vlâčica, t. j. mala Vlaka, u M. Ižu.
[230] Ibid. – Gâj, u V. i M. Ižu. Ali sada više nema ni šume, a kamo li gaja.
[231] Ibid. – Oknerica, u M. Ižu.
[232] Ibid. – Vritešina, u M. Ižu. Dolazi od bivšeg posjednika zadar. obitelji Detrico.
[233] Ibid. – Stârinsko, uvala na zapad od V. Iža i kod žup. crkve u M. Ižu. – U starini: Starinsko selo. Sada tu nema naselja.
[234] Ibid. – Pŏgana, kod Porovca, u M. Ižu.
[235] Ibid. – Dragovêsko, u M. Ižu.
[236] Ibid. – Pîpoljine, u M. Ižu. – Znači »prednji dio polja« od »prid polje« (Dr. Skok, Slavenstvo i romanstvo.. o. c. 112–113).
[237] Ibid. – Poprêće, u M. Ižu.
[238] Ibid. – Progôn, na Knežu, u M. Ižu.
[239] Ibid. – Gûčevica, u M. Ižu.
[240] Ibid. – Gomîla, gomilice, u M. Ižu.
[241] Ibid. – Lucînsko, u M. Ižu.
[242] Ibid. – Dvorîna, u Porovcu (M. Iž). Ovdje bi se možda našlo starih tragova zidova, dvorova.
[243] Ibid. – Drâga, kod Komoševe, u M. Ižu.
[244] Ibid. – Kod vodĕ, u Knežu (M. Iž).
[245] Ibid. – Sôvce, u M. Ižu.
[246] Ibid. – Ravânca, u M. Ižu.
[247] Ibid. – Rûpa, gdje se nalazi mala podzemna spilja, u M. Ižu.
[248] Ibid. – Pod kânat, položaj na zapadu V. Iža. Dolazi od talij. incanto = dražba.
[249] Ibid. – Prdânjevo, kod Slavišća vrha, u V. Ižu. Možda je pridjev od imena Prodan, koje je u Dalmaciji dobro potvrđeno. Iško Prdanj je ilustracija za gubitak vokala poslije r.
[250] Ibid. – Planîšće, kod Slavišća vrha, u V. Ižu.
[251] Ibid. – Svêžina, uvala južno od V. Iža. Učina, položaj, kod Svežine, a dolazi od Vučina, muš. imena, a ne od vuka, jer u Ižu »v« često ispada. Na pr. (v)una, (v)ući.
[252] Corp. o. c., 90 g. 1821. – Jâvor, nedaleko od kuća Vlasanović, gdje je nekad dobro uspijevao. Iški javor znači lovor.
[253] Trivčina, mala i vela, uvale na zapad od V. Iža. – Tri(l)učina = tri luke. I doista, tamo se nalaze 3 luke, uvale. Tri luke su kod Sali i na Sestrunju.
[254] Za Mletkŏ, kraj mora blizu veloiške Dumboke. Tradicija je, da su naši stari paruni (vlasnici i kapetani brodova na jedra) odatle izvozili kamenje za gradnju kuća u Mletke.
[255] Prozvana zato, jer je na vratima uvale V. Iža mala kapelica.
[256] Kušćak, blizu Rižišća, a obližnji kraj zovu »Grška crîkva«. Je li to trag stare grčke naseobine?
[257] To je put od crkve do obale u V. Ižu. Tamo se do pred 70 godina nalazio »jaz«, koji je imao izgrađen put od kamenog zida, gdje je bio otvor jaza, kao neki most. Sad je sve zasuto i nema više mosta, ali ime je ostalo.
[258] Na Osiljincu u V. Ižu, gdje su pudari, čuvari vinograda, imali svoj kućerak.
[259] Sitna kapelica povrh V. Iža, koju je g. 1931. sagradio p. Nikola Kulišić.
[260] Mala kapelica kod Svežine, a sagradio ju je p. Dune Vlahov g. 1925. Djeca su je porušila, a ime je ostalo.

[261] Spansa kod Ivanovog jaza i žup. stana, gdje su ribari sterali mreže za sušenje. To je sad daleko od mora, jer je nasuto tlo, zato nema ni steranja mreža. Ali kod Rušinića na obali postoji i danas »spansa« za steranje mreža. Spansa je poimeničen latinski ženski rod participa perfekta expansa od expandere »razastrijeti«, v. Meyer-Lübke, Romanisches etymologisches Wörterbuch, 3. izd. br. 3030, u talijanskom narječju Marche *spaso* razastrt.

[262] Ispod brda Straža, u V. Ižu. Miri + šte, gdje su nekad bile zidine, kuće. To bi bio dokaz, da je i tu u starini bilo malo naselje. Danas nema nikakvih tragova zidova.

[263] Spicijalovo, južno od kuća Brajković. Talij. speciale, specieria = apotekar, apoteka. Ižani i danas vele: spicial, spicijalija. Priča se, da je tu nekad bila apoteka. To je gotovo nevjerojatno. Radije bih rekao, da je to bio posjed nekog apotekara (iz Zadra).

[264] Kod Parde, u M. Ižu. – U Drž. arh. u Zadru postoji mapa ot. Iža iz XVII. stolj., gdje je na Grobišću nacrtana jedna kuća. To je znak, da je tamo bilo malo naselje.

[265] Talij. forno peć, ali može značiti i »japnenica«.

[266] Zastalno dolazi od latin. riječi siccatorium, gdje su se sušile mreže, drva.

[267] U va rat = u v rt. Naši starosjedioci *rt* izgovarali su *rat*. Primjer: Suhi rat, Veli (Beli) rat. Pogledajte: u va rat. Dvostruki prijedlog: *u* i *va*, stari i novi, koji se i danas rabi u Ižu. Na pr. Ne gledaj u va me.

[268] Na križ, zapadno od žup. crkve, u M. Ižu, gdje se sastaju 4 puteljka u obliku križa. To nije raskrižje, jer 2 takva naziva postoje u Porovcu i Makovcu, gdje se igralo narod. kolo. Radije bih rekao, da je tu u 17. ili 18. stolj. stajao drveni križ, za kaznu i pokoru prekršitelja zakona i morala, na temelju ove vijesti: »Promemoria delle ville, nelle quali furono proviste croci di trave per condanna e penitenza dei malviventi: Lucoran, Malpaga, Bagno, Zaravecchia, Ting, Percos, Toretta, S. Casiano, Uglian, Pristegh, Diclo, Rava, Pacoschiane, Ulbo, Tcon, Pasmano, Vuranna, Car(m)cina, Neviane, Cale, S. Eufemia, Polaza, Gliubo, Dragove, Bocadnazo, Babac, Eso, Vergada, Selva, Zemunico - - di lungezza brazza 4, di largezza brazza 2«. Epytome sinodorum, 154. (Drž. arhiv u Zadru.) Don I. Barulić, ž. Kali, iz Oliba, potvrdio mi je, da mu je njegov djed pričao, kako je vidio nekog opakog Olibljanina, gdje je bio privezan na križ. Svrha je bila, da se opaka čeljad drži na uzdi. Nisu ih propinjali, nego samo privezivali na križ za nekoliko sati, i to u svečane dane, da ih narod vidi i izruga. – I toponim »Rižišće« u V. Ižu mogao bi imati isto značenje, jer je prvo slovo »k« vjerojatno ispalo – Križišće.

[269] Latin. comes pratilac, knez u kajkavskom se izgovara komeš.

[270] Corp. o. c., 67 god. 1302. – Imali su svoj dvorac na 1 kat usred V. Iža zvan »polača«, gdje je danas osmoljetka. Dimenzije su ostale iste. God. 1880. je udešena za školu. I danas postoji na njoj 1 lijepo izrađen prozor u romanskom stilu, a drugi sličan nalazi se u ž. crkvi, koji služi za oltar Srca Isusova. Na južnoj i sjevernoj strani – tik do krova – nalazi se isklesana glava lava (možda u roman. stilu), a 3 u »magazinu« p. Ivana Banić, tik do škole. – Posjedovali su i svoju »bravaricu« koze i ovce, koje je nadzirao njihov »bravarius« – čoban. (Na otocima ovna, ovcu, i kozu zove skupnim imenom: brav. Odatle imenica bravarica za blago sitnog zuba.) – God. 1469. »una domo de maceriis – u suho građena – cuppis coperta« – ostale su kuće vjerojatno bile pokrivene kamenim pločicama, na kom imanju borave 3 dvornika sa 630 glava sitnog zuba (Misc. 51) God. 1502.: dvije kućice i stan za dvornika (»cortino di villan«) i 440 ovaca i koza. Ibid. 53; g. 1659.: 259 glava blaga. Corp. o. c., 48.; imali su vlastitog posjeda (ne računajući kmetove): vinograde, maslinjake, oranice, pašnjake i šume (Misc. 53), bajamik (»alberi mandoleri et un forno«) g. 1540. (Corp. o. c., 135). – God. 1574. imali su 17 kmetova, t. j. 17 obitelji davalo im je »dohodak«, i 3 »bravari«: Orović, Strgačić i Mišić (Ibid., 83), a g. 1736.: 56 kmetova, koji su se morali zakleti na raku sv. Šime u Zadru, da su dali točan dohodak (114) ploda, jer su težaci dali »gospodinu«, što ih je bilo volja (Ibid. 37). – Glag. isprave pišu ga *Fafunić* (Glag. Skula G. Luzarija, 180 g. 1756 »na zemli go(spo)dina Fafunić«). – God. 1699. se spominje njihova »bravariza, casa e molino (Corp. o. c. II, 1). Posjedovali su i mlin za masline; g. 1568. kupili su zemlju u de Nassis (Ibid. 86). (God. 1469. Fanf. je imao 630 glava blaga, a g. 1954. selo V. Iž tek 800.)

[271] Misc. 78 g. 1411. – God. 1508. »Begna in Macovaz«. Corp. o. c., 113. – God. 1641. Š. Colman p. Petra uzeo je u »afitancu« dobra i mlin Karla Brnja. Ibid. – U M. Iži imali su svoj dvorac, vrlo dobro i danas sačuvan, gdje stanuju Gaćina-Matijevi, koji se i danas zove »turan« sa 3 oble kule (zapadna ima 3 lijepe strijelnice pri dnu) i kapelicu sv. Ane izvan dvorca i mlin (maliina na moru). U turan su se sklanjali seljaci pri provali gusara. Knež, Knežak i Komoševa vjerojatno su bili vlasništvo ovog kneza (»conte«) i po njemu su možda dobili ime. – Iz te obitelji potekao je glasoviti senjsko-modruški biskup Šimun *Benja-Kozičić*, koji se na lateranskom saboru istakao svojom učenošću, gdje je tražio pomoć za Hrvate u borbi protiv Turaka. Kosti mu počivaju u samostanskoj crkvi u Ugljanu u lijepoj grobnici s epitafijem. (Fabianich, Storia dei fratri minori, II, Zara 1864. Cfr Bianchi, o. c. II, 90–91; Ferrari-Cupilli u Annuario dalmatico, Anno I, 1859, 75 i dalje. Kolendić i toliki drugi pisali su o njemu.) Za nas je važno istaknuti, da je u svojoj glag. tiskari u Rijeci štampao: *Mali oficij B. D. Marije*, te druge liturgične i nabožne knjige g. 1530. (I. Brčić, Rad Jug. akad. LIX-1881-, 171 i dalja), a glag. misal Pavla Modruškog g. 1531. (I. izd. ovog misala g. 1528. u Veneciji, Ljubić, Ogledalo književne povijesti jugoslavenske, Rijeka 1864, 38. – I. Brčić, Čitanka starosl. jezika, Prag 1864, p. XVI i 79. Cfr dr. Jelić, Fontes historici liturgiae glagoloto-romanae, Veglae 1906, s. XVI, 1516.)

[272] Cod. Dipl., V, 345 g. 1265. – Stara zadar. obitelj plemića. Po njoj je prozvano selo »Cotopagnschina« u okolici Bibinja-Sukošana.

[273] Ibid. X, 640 g. 1341. i Misc, 42 g. 1397. – »De Nassis dictus Miscovich 1505« Corp. o. c., 33. Miškovica, prozvana po ovoj obitelji, nalazi se kod Solina u V. Iži.

[274] Cod. Dipl., X, 430 g. 1341. – Crkva datira iz g. 906. Prvotno je pripadala benediktincima sv. Krševana, koji su je darovali benediktinkama (Bianchi, o. c. I., 314–325). U njoj se nalaze grobovi Čike i Vekenege s natpisima. (Documenta, 97. – Cod. Dipl. II, 15.) – Isti samostan sačuvao je pergamenske listine. – Povećana je i proširena g. 1072. – God. 1944. samostan potpuno, a crkva djelomično je uništena od avionskih bomba.

[275] Cod. Dipl. XI, 466 g. 1349.

[276] Ibid. XI, 115 g. 1368.

[277] Ibid.

[278] Ibid.-Misc, 46 g. 1422. – God. 1621. prodao je zemlju Benji, na kojoj se nalazilo 30 kmetova. Corp. o. c.

[279] Misc, 84 g. 1389.

[280] Sv. Dominik, br. 1507. U Držav. arhivu u Zadru. – »S. Michel oltra barcagno« 1526. Corp. o. c., 76. – Opatija i tvrđava na otoku Ugljanu, vis-à-vis Iža. Njezino vlasništvo bilo je »Opaćac« (veli i mali) i »Opatilja«, krajevi na istoku V. Iža. – Bianchi, o. c. II, 101–103 piše: God. 988. sagradiše ga biskup Prestancij i brat mu Madij, upravnik Zadra, i darovaše ga benediktincima. God. 1116. samostan je podignut na čast opatije. God. 1202. Mlečani podigoše oko njega tvrđavu, da bude straža protiv buntovnog Zadra. – Samostan i opatija opstojali su do g. 1402. Bianchi, o. c. II, 414. – God. 1571. – bulom pape Pija V. samostan i njegov posjed iz uprave nadbiskupa u Zadru prijeđoše u ruke dominikanaca, koji su to posjedovali do g. 1807, kad je bio sekuliziran. – U Nauč. biblioteci u Zadru postoji: Stampa di s. Dominico. Al Taglio. Abbas. s. Michaelis de Monte ultra Barcanum. Miscellanea C. 7644. – Od naslova ove opatije dobili su svoje ime, jer se tamo nalazio glavni njihov posjed, Preko i vjerojatno Sutomišćica (na ot. Ugljanu). 1. »Ultra Barcanum« (latin.) = preko broda. God. 1623. Preko se piše: »Prik broda«. Glag. mat. vjenčanih u Kalima, 2 i 3. »Broda je ispalo, a ostalo je: Prik > Priko > Preko. Analogni primjeri: Dragove (»njive«), Kožino (selo), Turanj (Meštrovića), (Sustipanska) Luka. 2. »S. Michaelis« Sutomišćica – narod izgovara Sutumišćica. (God. 1613. u Glag. matici u Ugljanu piše se »Sumušćica«). Dr. P. Skok, Nastavni Vjesnik XXII, str. 44, br. 6 izvodi od latinskoga Sancta Eufemia – Sv. Fume, titulara župe. – Dominikanci pobirali su »dohodak« u naravi (u V. Iži), i nekad su dolazili u sukob s kmetovima, kako se to vidi iz njihova arhiva, koji se čuva u Drž. arh. u Zadru. (Katalog, br. 360, 678, 808, 952, 1058 i 1155.) – God. 1526. spominje se »In Opachiaz un curtivo e quatro murache«. (Sv. Dominik, o. c.) God. 1571. navodi se 40 gonjaja zemlje, bivša svojina iste opatije. (O. c.) – Povjesničar L. Benevenia, Zadranin, u Annuario

Dalmatico, Anno I., Zadar 1884, 183–244, napisao je lijepu studiju L'Abazia di Monte s. Michele D'Ugliano. – Austrija je tamo podigla izvidnu vojničku stanicu, koja i danas služi istoj svrsi. – God. 1941. nešto je oštećena od talij. topova iz Zadra, a g. 1944. nekoliko puta su je tukli avioni s torpednim bombama zbog njemačkih vojnika, koji su se bili tamo utvrdili.

[281] Sv. Dominik, o. c. – God. 1389. prodao je 3 gonjaja zemlje Fanfonji. (O. c.) – Imao je svoj dvorac »castello« i mlin za ulje g. 1657. Corp. o. c., 76. – God. 1880. bio je bez krova. Zato su ga Marko i Lovre Konatić (Popaćini) kupili i podigli na drugi kat i u njemu se nastanili. Dimenzije su ostale iste. Gdje je bio mlin, tu je kasnije podignut crkv. mlin, a danas je iznova sagrađen Zdravstveni dom.

[282] Misc. 42 g. 1397. – Bianchi, o. c. II, 439 spominje »beneficio di s. Pietro Eso«: 4 gonjaja zemlje i obveza 6 misa na godinu. – U kaptol. arhivu u Zadru, br. 94/4 stoji, da je nadb. Minuzio isti beneficij dodijelio kaptol. menzi g. 1600. To je ispravnije od Bianchieva navoda. – Gdje je danas žup. stan i vrt, to je bilo vlasništvo Kaptola, jer je do g. 1885. župnik V. Iža davao »livel« istome.

[283] Misc. 42 g. 1397. – Bianchi, o. c. I, 435–442 o ovom samostanu donosi: Crkva se spominje g. 1018., a benedikt. ženski samostan g. 1123. God. 1202. gotovo je sav porušen od križara kao i veći dio Zadra. God. 1779. požar ga je uništio, samo se sačuvao lijepi drveni kip Pietà (u got. stilu), koji se i danas nalazi u crkvi sv. Marije, a g. 1944. kao nekim čudom ostao je nepovrijeđen od bomba. Ovaj samostan važan je i za hrv. povijest zbog grobnih natpisa u crkvi: Domnij i žena mu Katarina, kći bosanskog kralja Nikole, za opata Vida Šubića i kralja Matije Korvina g. 1428., pa Ivan Kurjaković, knez krbavski. – Isti se nalazio na sjever od sv. Stošije, do starih zidina.

[284] Misc. 42 g. 1397. – Bianchi, o. c. I, 401–415 spominje 4 crkvice sv. Nikole. Ovaj samostan prvotno je bio benediktinaka, a od g. 1262. franjevaka. God. 1798. samostan je ukinut i upotrebljen u vojničke svrhe kao bolnica, a čč. sestre prešle su u samostan sv. Marije. Tu se i danas nalazi vojnička bolnica, uz samostan sv. Frane. – Samostan sv. Vigilija spominje Corp, o. c., 76 g. 1397. Bianchi, o. c. 456 navodi samo crkvu sv. Vigilija u g. 1406., ali ne i samostan. Naprijed navedeno vrelo izričito navodi i ženski samostan sv. Vig. u g. 1397., čime se popunjuje podatak Bianchija.

[285] Misc. 48 g. 1422. donosi: »Pictor Gregorius«. Ovog slikara ne spominje ni Kukuljevićev Slovnik umjetnika ... ni Archivio storico di Dalmazia I–XXXI. To je važno otkriće za našu kulturnu povijest.

[286] Sv. Dominik, o. c., br. 1507–1616 g. 1440.

[287] Corp. o. c., 67 g. 1454. – Po njemu se zove – nekoć njegovo vlasništvo – kraj Pećarovac, sjeverno od luke V. Iža.

[288] Ibid. 45. g. 1501. Po njemu je prozvana Feralova ograda, blizu Draga, u V. Ižu.

[289] Misc. 52 g. 1501. – Skodonićev dolac g. 1703. Ibid. 61. Nije mi poznato, gdje se u toponomastici sačuvao taj naziv.

[290] Corp. o. c., 53 g. 1515. U toponomastici se sačuvao kao Vitrešićeva draga u M. Ižu.

[291] Ibid. g. 1530.

[292] Ibid., 76 g. 1533.

[293] Ibid. g. 1472. Po njemu se nazvao kraj Kalješina, blizu Košljina, u V. Ižu.

[294] Canagietti, o. c., 2 g. 1637. Njihov dvorac i imanje u Ugljanu kupio je Ivan Brčić, biskup, u polovini prošlog stoljeća, gdje se čuvala biblioteka prof. slaviste I. Brčića, koja je nakon toliko peripetija dospjela u Naučnu biblioteku u Zadru – pod imenom I. Brčić – g. 1948., a njegova uljena slika čuva se u žup. uredu u Ugljanu.

[295] Ibid.

[296] Corp. o. c., 76 g. 1648. Glag. isprave pišu ga »Linjičić«. Glag. testamenti u Drž. arhivu u Zadru.

[297] Canagietti, o. c. 3 g. 1654. – God. 1658. »casa prope s. Roco discoperta di Budini«. Corp. o. c. 48. – Glasovit je *Šime Budinić*, Zadranin, kanonik i notar. God. 1582. u Rimu je izdao na hrvat. jeziku *Psalme Davidove*. Preveo je na hrv. *Rimski katekizam*, a štampan je ćirilicom posebnog tipa. Generalni vikar 2 puta. Umro g. 1600. Bianchi, o. c. I, 208. – »Sub die 28. XI. 1558 clericus dominus Simon Budineus, plebanus ecclesiae s. Petri de insula Eso«. Not. sp. Daniel Cavalca, b. 1, f.

II/5. – God. 1590. ispravljao je glag. knjige. O. S. Ivančić, Povjesne crtice ..., Zadar 1910., 137. – God. 1582. preveo je i izdao u Rimu Ispravnik za jerei i za pokornici, a g. 1635. izdao ga je Levaković glagoljicom u Rimu. Dr. Jelić, Fontes ... o. c. XVII s. 30 i Hrvat. encik. III, 435. Koliko mi je poznato, po 1 primjerak čuva se u Kaptolskom arhivu u Zadru i u žup. uredu u Kalima (glag.). – Zastalno je kao iški plovan (S. Bud.) boravio nekad u svome dvorcu u V. Iži, od koga se do danas nije ništa sačuvalo, niti se zna položaj, gdje je bio sagrađen. – A sad nekoliko riječi o crkvici sv. Roka, koja se naprijed spominje. Na njezinu zvoničiću je natpis: »S. ROKO« (i mali reljef sv. Roka) »A(nimo) G(rato) V(ovit) I(n) A(gro)«. Na lijevom stupcu istoga piše: »M D C S R« (1656, jer S znači 5 a r – kao kurzivna glagoljica – znači 6 po ondašnjoj grafiji). »F. COKO (D. L. M.) P I S«. Na desnom stupcu:

»ISUSE KA	ISUSE KR-
CTE KRA	STE KRA(LJ)
ES DIODI	ES(TVO) DOIDI
V VMIR	U MIRU
B CIOLO	B(IO) CLO(VIKOM)
UCINEN	UČINJEN (BI)
GODISTA	GODIŠTA (1656)
OVI KAPA	OVI KA(M)PA(NEL)
VORI OD M	? OD M(EŠTRA)
CESARE«	CESARE.

Od zuba vremena i dječjeg bacanja kamenja neka slova postala su nejasna i nečitljiva. – U samoj crkvici nalazi se mramorni oltar s ovim natpisom: »1753 / OVI OLTAR UCINIA / PARON GERE BANICH / NA POSTENE SV. ROKA«.

[298] Canagietti, o. c., 2.

[299] Ibid. 11 g. 1659. Imali su svoj dvorac na 1 kat kod današnjeg brodogradilišta Baučić, a sad vlasništvo obitelji Cvitanović (kupljen oko g. 1830.). Sačuvan je u prvotnoj formi. – Moj pk. stric don Blaž, glagoljaš, pričao je anegdotu: Netko od Kanageta odvezao se brodicom iz Iža u Zadar s našim ljudima. Bura ih je zadržala u Mulinama (u Ugljanu). Knez Kanageti je bio bez hrane, jer je mislio, da će istog jutra stići u Zadar. Naši seljani nudili su ga ječmenim kruhom. Ovaj je to odbio riječima: »To ne bi ni moj(a) pas(a) jela«. Sutradan i seljaci ostali su bez kruha, i iskopali su nešto repe iz zemlje, jeli i ponudili knezu. Ovaj ju je slasno pojeo. I još se pohvalio prijateljima u Zadru: »Najslađa je sirova repa otarena o gaće«.

[300] Ibid. 14 g. 1701.

[301] Corp. o. c., 20 g. 1710.

[302] Diedo, IV, 5 g. 1791.: »Le onoranze natalizie e romboli dell'animale suinno devono contribuire allanobile famiglia Sanferno sotto multa lire 25«. (U Drž. arhivu u Zadru.) – To se odnosilo samo na njegove kmetove.

[303] Canagietti, o. c., 18 g. 1794.

[304] Ibid. 18 od g. 1794.–1869. I ova je obitelj iz Zadra, a predi su im iz V. Iža.

[305] Imao je tor za vlastite ovce, gdje je danas kuća Jelić-Mikulin Ante u Makovcu, u M. Iži sve do druge polovine XIX. stoljeća.

[306] Njihov je bio otočić Knežak, a dvornik im je bio p. Petričić (Papa).

[307] Od oko g. 1900.–1947. spominje se u poreskim knjigama V. Iža.

[308] Na pr. Conte Canagietti g. 1723. pozajmio je 30 cekina u zlatu od Mate Vojvodića, žup. Za to je u zalog dobio »Dugaču i Drganjac«, a vratio je zajam tek g 1780. (Corp. o. c., 118). Conte Piero (Fanfogna) g. 1772. pozajmio od bratovštine sv. Roka 60 »petic«. Glag. skula sv. Roka u V. Iži, 85.

[309] Sv. Dominik, o. c., br. 1506–1636.

[310] Ibid.

[311] Conte Vizzimano, p. 90: 1698.; Donado, p. 17 (1758–1760); Venier, p. 447 (1750–1752). U Drž. arhivu u Zadru.

[312] Soranzo I, 446, 463 (1786–1788). U Drž. arhivu u Zadru.

[313] Talij. livello = nasljedna daća.

[314] Diedo, o. c.

[315] Udvornici – odatle naš naziv dvornik – podanici, koji su bili na kraljevskim posjedima (1102–1526). Šišić, Pregled povijesti hrv. naroda, Zagreb 1916, 154

316 Cod. Diplom. V, 389.
317 Jireček, o. c.
318 Cod. Diplom. VII, 338.
319 Ibid.
320 Corp. o. c., 76. – »Dissa bravarius« Fanfonjin g. 1422. Misc, 46. – Disich 1452. Corp. o. c., 76.
321 Cod. Diplom. VIII, 219.
322 Ibid. XI, 45.
323 Ibid.
324 Ibid. 147.
325 Not. sp. Petrus de Sarana, b. 1, f. II, str. 1. – God. 1411. piše se Rädmanich. Misc, 76.
326 Misc, 40. – Žanić i Žanovac, položaji u V. i M. Ižu, možda su po ovom Zaninu dobili svoj naziv.
327 Misc, 39.
328 Ibid.
329 Ibid., 42.
330 Ibid.
331 Ibid., 46. – Od ovog Petiha vjerojatno postali su Petehovi (Herov), stara izumrla veloiška obitelj.
332 Corp. o. c., 76.
333 Misc, 40.
334 Corp. o. c., 76. – God. 1397 »Cibudicich Dissa de Exio: terrae vineae, olivatae et vacuo-salvis juribus Elisabetae de Slavonia, habitatrix in insula Exii.« Misc, 40.
335 Corp. o. c., 76. Gregorević Vukadin iz Bosne sklonio se u Dubrovnik g. 1444. (Dr. fra L. P., Kršćani bosan. crkve u Dobri pastir, Sarajevo 1953, 214).
336 Ibid. – God. 1422. »Petrich«. Misc. 46. Vjerojatno isti. – U staro doba bilo ih je u Ugljanu, Molatu i Sestrunju. – Imali su 4 glagoljaša od g. 1712.–1834. – U M. Ižu.
337 Corp. o. c., 76. – God. 1401. spominje se: »uxur Radice de Ecio«. Not. sp. Dirumignano, b. 5, f. II/1, br. 40. Možda je ista osoba.
338 Corp. o. c., 76.
339 Misc, 78. – Bilo ih je u Pašmanu i Ugljanu, a danas postoje u Molatu, Salima, Dragovama i Silbi.
340 Ibid.
341 Ibid.
342 Ibid.
343 Ibid.
344 Ibid. 81. – God. 1452. »Marocich«, g. 1518. »Marcich«. Corp. o. c., 76. Vjerojatno isto prezime. Danas se pišu Maračin. – U V. Ižu. – Ima ih u Molatu i Savru.
345 Misc. 78.
346 Ibid.
347 Ibid.
348 Ibid.
349 Ibid. Od imena Toman – patronimik – nastalo je prezime Toman. – U M. Ižu. – God. 1556. spominje se Oporovićevo selo – današnji zaselak Porovac, baš po ovoj obitelji. Cfr Geografska karta iz g. 1660. Coronelli: »Oporovich«. U Drž. arhivu u Zadru. – »Opor. Simeon habitator ad presens in partibus Croatiae loco vocato Gliubia« (Ljubač kod Ražanca) g. 1570. Corp. o. c., 128. – U Ravi se spominje: Juraj Oporov 1613. Glag. mat. I, 1. – Postoji predaja, da su M. Iž naselila 3 brata. To bi moglo odgovarati istini. 1. Oporović naselio je – osnovao Porovc, 2. *Toman* Oporović – Muće, 3. Petar, Petrić – Petričić pak Makovac. – God. 1507. spominje se 1 glagoljaš. Starine 42, 270.
350 Corp. o. c., 76.
351 Ibid.
352 Ibid.
353 Ibid.
354 Ibid.
355 Misc. 48. – God 1443. »Papaladra Petrus«. Not. sp. Calcina, b. 1, f. II.
356 Misc. 46.

[357] Ibid.

[358] Ibid. 48. Od »Bocholiza« vjerojatno nastao je toponim Bučolina. – Pedisići su brojni u Pašmanu, a u Banju su podrijetlom iz Pašmana.

[359] Corp. o. c., 42

[360] Sv. Dominik, o. c.

[361] »Presbiter Georgius, filius Pauli Jursich, de littera sclava de Hegio« g. 1444. Not. sp. Calcina, b. 1, f. II, str. 442. – I tada se glagoljalo u Ižu.

[362] Corp. o. c., 67. – »Opl. Antonius modo absentis super una triremi Veneta« g. 1506. Ibid. 33. – Idući dokumenat lijepo svjedoči, kako je Venecija iskorišćivala otočko stanovništvo kao galiote: Pavao Giustiniano, »capitano« Zadra poslao je g. 1519. u Veneciju izvještaj: »... Quanto all'isole, che sono il giardino delle nostre galee; dico il giardino, che ogni volta che li mancano homini et che vanno intorno di quelle, sempre se ne forniscono di modo, che le povere isole sono eshauste e mezze dishabitate; nè mai e cosi povera l'armata della serenita vestra, che la non habbia hor 1000, hor 1200 ed hor 1500 galeotti per la maggior parte delle isole di Zara; onde le donne restano senza homeni; però come recentemente dissi nel mio riferire, lauderia, che le galee Dalmatine invernassero in Dalmazia, perche altramente in breve tempo quest'isole resterano dishabitate; il che saria di gran danno e sopra tutto nell'armar, oltre li altri bisogni, che occorreno ali principi.« Š. Ljubić, Commissiones et relationes Venetae, III, 52. Evo pravog uzroka, zašto je ovo otočko stanovništvo za doba venecijanske vladavine više nazadovalo negoli raslo. Suviše, kužne bolesti i glad decimirali su često otočki živalj. – »Capitano Cernizza e governatore Michovilovich d'oltremarini« (otočani) borili su se g. 1685. protiv Turaka kod Zadvarja (»Duore«), blizu Sinja. Theiner, Mon. Slavorum Meridionalium, II, 223.

[363] Processo I, 32 (u žup. uredu V. Iža): God. 1501. imao je 60 godina »Et stetit per annos 50 in dicta villa di Egio«. U Iž došao je oko g. 1551. – »Russa venditrice 1519«. Corp. o. c., 83. – God. 1530. spominje se Mateša Rušinić. Ibid. Od ovog je postao njihov nadimak »Matešini«. – God. 1658. Martin Ruš, kupio je pol mlina (za masline) i zemlju oko njega u de Nassi (kod Popaćinih). Od ovog Martina imaju nadimak »Martinovi«. – Od g. 1702.–1778. imali su 3 glagoljaša. – U V. Ižu. – Ktome imaju i nadimak »Tatarinovi«. Da li su tatarskog roda?

[364] Corp. o. c., 76

[365] Bianchi, o. c. II, 83. – Po tradiciji: Došli su iz Boke Kotorske u »Peligu« (brod na jedra). Bili su brodovlasnici – paruni. U 18. st. posjedovali su 18 većih brodova na jedra. Postoji natpis na grobnoj ploči u žup. crkvi: »Pa(RO)N GIO(VANNI) AN(TONIO) VOIVODIH A(NNO) D(OMINI) 1709« i reljef broda. Od njih su potekla 4 glagoljaša. – »Giurecha« g. 1648. Corp. 54. Jurebin je nadimak za Vojvodiće. – U V. Ižu. – God. 1455 »presbiter Georgius Vodich, filis Pauli de Jecho parvo«. Not. sp. Calcina, b. 2, f. III/6, str. 275. Valjda ista osoba, koju navodi Bianchi.

[366] Not. sp. Joh. de Parentio, b. 1, f. I/1.

[367] Corp. o. c., 76. – »Velissonich« g. 1495. Ibid. 33. – »Vusco Velisenich« g. 1518. Ibid. 76.

[368] Ibid. 76.

[369] Ibid.

[370] Ibid. – U obližnjoj Ravi postojali su Hriha g. 1685. Glag. mat. I. – Današnji toponim Hrihorovica na Dugom otoku, ispod južnog rta Rave.

[371] Corp. o. c., 76

[372] Ibid.

[373] Ibid. Nekada su postojali u Ugljanu i Sutomišćici, a danas ih ima u Sukošanu, koji su došli iz Sutomišćice.

[374] Ibid.

[375] Ibid. – God. 1518. »Joh. Crisolich de insula Heso, procurator schole seu confraternitatis s. Petri de Heso.« Not. sp. Raimundus, b. 2, f. II/7.

[376] God. 1476. »Martinus Radoievich, scriptor litterarum sclavarum, habitator insule Exi – prodaje neke zemlje – ser Bartolo de Ho de Cremona.« Not. sp. De Salodio, b. 1, f. II/1. – Corp. o. c., 76 g. 1476. »Martin scrittor della lettera slava.« Ovaj Martin bio je tumač glag. isprava. – Važan dokumenat za Iž.

[377] Corp. o. c.,76. g. 1474. – God. 1483. »Bartholus pintor de insula Exii« prodaje zemlju Franji Domiani, arhidiakonu zadar. crkve. Not. sp. De Salodio. b. 2, f. II/10. – Ovog slikara ne donosi ni Kukuljević u Slovniku umjetnika jugosl. niti Archivio storico per la Dalmazia I–XXXI. Zato je ovaj nalaz dragocjen za lž i za hrvatsku kulturnu povijest.

[378] Corp. o. c., 76 g. 1486.

[379] Ibid. 67 g. 1490.

[380] Ibid. »Pre(sbiter) Simon Tolich« g. 1490., glagoljaš. – »Presbiter Chiolich de insula Ixi« g. 1493. Not. sp. Fr. Minuzius, b. 2, f. I (testamenti), br. 96.

[381] Corp. o. c., 33 g. 1495. Vjerojatno Reličević od Reljić, a ovo od Hreljić.

[382] Ibid. 104 g. 1497.

[383] Processo, o. c. I, 21 g. 1501.

[384] God. 1489. »Paulo Bryani Bosgnaco de insula Ezii«; »Paulus Brayani possidet ... Darstulicha ...« Not. sp. Greg. de Bosco, b. 3, f. III/9. – Corp. o. c., 45 »Catussa Bosnacich« g. 1501. Ovi su iz Bosne, izbjeglice pred Turcima. I danas postoje Bosnačići u Istu (ot. Ist).

[385] Corp. o. c., 54 g. 1501. Ima ih u Božavi i Bibinjama.

[386] Ibid.

[387] Ibid. 76 g. 1502.

[388] Ibid. 67. »Prè Gregol« g. 1502. Glagoljaš

[389] Ibid.

[390] Ibid. 76. U Ugljanu su Rebci.

[391] Ibid.

[392] Ibid. 33.

[393] Ibid. g. 1504.

[394] God. 1516. »Ant. Chervatinich. vocatus Pucliza, de insula Esi«. Not. sp. Joh. Filip. Raimundus, b. 1, f. II/2.

[395] Corp. o. c., 33 g. 1505.

[396] Ibid. g. 1505. – »Zagorcich« g. 1505. Starine 42, 321. – Iz šiben. ili splitske Zagore?

[397] Corp. o. c., 33 g. 1506. Iste godine živio je 1 glagoljaš.

[398] Ibid. g. 1506. – Rudići su u Salima, Tkonu i Ražancu.

[399] Nadinspanich da Eso g. 1508. Starine 42, 318.

[400] God. 1512. Starine 42, 317.

[401] Sv. Dominik, o. c. g. 1513.

[402] Corp. o. c., 76 g. 1518.

[403] Ibid. g. 1518. Možda turskog podrijetla, jer kara = crn. Na pr. Karadole, Karamarko, Karantun (otočić kod Kukljice) dolazi od malo izopačene talij. riječi »carantena«.

[404] Ibid. g. 1524.

[405] Ibid. g. 1528. Ima ih u Ražancu.

[406] Ibid. g. 1528.

[407] Ibid. g. 1528.

[408] Ibid. 53 g. 1530. – Jurinov Jadre »bravario« g. 1667. Ibid. 9. – Kraj Jurinje i otočić Juranić prozvani su po ovoj obitelji. – Od g. 1735.–1775. živjela su 2 glagoljaša.

[409] Ibid. g. 1530. – God. 1623. spominje se 1 glagoljaš. – Položaj »Parunićev vrta« kod Pećarovca prozvan je po ovoj obitelji.

[410] God. 1503. »Cosma Puscinich de insula Exii«. Not. sp. Marcus Sonsonius, b. 10, f. X, br. 150.

[411] Corp. o. c., g. 1530. »Pucglinov – Pughliza«. – Glag. testamenti g. 1553, str. 70. U Drž. arh. u Zadru.

[412] Corp. o. c. g. 1530. Zuccheria = Vuk Herov? Zuko, Vuko, Vuk; Heria, Hera, Herov

[413] Ibid. g. 1530. – »Zvitanovich detto Miss« g. 1710. Ibid. 20. Od ovog potječe toponim Podmišje.

[414] God. 1533. »Simon Giuosich in Munchiel de insula Exi«. Not. sp. Mich. de Zandonatis, b. 1, f. I/4.

[415] Corp. o. c., 53 g. 1530.

[416] Ibid. g. 1530. U Salima su i danas Mužinc.
[417] Ibid. g. 1530.
[418] Ibid. g. 1530. Dolazi od stare hrvat. riječi ćok = kos (ptica), koja se i danas rabi u Ižu. – Ćokovac, bened. samostan-opatija, kod Tkona, dolazi od iste riječi. – Ćoki su postojali u Silbi, Molatu i Ugljanu.
[419] Ibid. g. 1530.
[420] God. 1530. »Mathia filia q. Johanis Vardian de insula Esi«. Not. sp. Hor. Marchetis, b. 1, f. I, 31a.
[421] Corp. o. c., 53, g. 1530.
[422] Ibid. g. 1530.
[423] Ibid. g. 1530.
[424] Ibid. g. 1530. – Kraj Vidulićev »laster« kod Svežine. – Vidulići su u Žmanu i Pašmanu.
[425] Ibid. g. 1530.
[426] Ibid. g. 1530. – »Gladilich« g. 1574. Ibid. 82. – U Žmanu su Gladići.
[427] Ibid. g. 1530. – Toponim Marinsko kod škole u V. Ižu. – Marinići su u Silbi i Premudi, Marin u Luki i Solinama, Marinov nadimak za Mirković u V. Ratu (Dugi ot.).
[428] Ibid. 53 g. 1530.
[429] Ibid. g. 1530.
[430] Ibid. g. 1530.
[431] Ibid. 76 g. 1534.
[432] Ibid. g. 1572. – Mandin dolac kod Dumboke g. 1474. Ibid. – Ima ih u Solinama i Turnju, a nekad su bili u Molatu i Ravi.
[433] Ibid. g. 1572.
[434] Ibid. g. 1572.
[435] Ibid. g. 1573.
[436] Ibid. 83 g. 1574.
[437] Ibid. g. 1574.
[438] Latin. matica krštenih u Ninu, g. 1594.
[439] Corp. o. c., 76 g. 1595.
[440] Ibid. 48 g. 1630. – »Zuliman, Zolman, Colman«. Ibid. 53, 113. – God. 1659. spominje se i glagoljaš. – Bilo ih je u Pašmanu i Luci.
[441] Canagietti, o. c., 4 g. 1645.
[442] Corp. o. c., 48 g. 1658. Šaban bi bilo tursko ime.
[443] Processo, o. c. I, 5 g. 1686.
[444] Canagietti, o. c. g. 1691. – Ima ih i u Biogradu na m.
[445] Ibid. g. 1691. – God. 1713. živio je 1 glagoljaš.
[446] Glag. skula G. Luzarija, o. c. 15 g. 1712. – Toponim Vrhbaldinih je u V. Ižu.
[447] Misc. 61 g. 1703.
[448] Glag. mat. vjenč. u M. Ižu, 2 g. 1767.
[449] Corp. o. c., 76 g. 1524. Banić-Jerićevi došli su iz Draga (zaselak V. Iža) u selo oko g. 1700., i to »parun« Jerolim. Nekad su bili bogati »paruni«, vlasnici brodova na jedra. Imaju lijepu kuću, koju susjedi nazivaju »biskupija« t. j. nekad je bila lijepa kao biskupska palača. – Od g. 1712. do danas poteklo je 6 glagoljaša, a živ je opat Ante Banić. – U V. Ižu.
[450] Ibid. g. 1524. Nadimak im je Banićevi. Banine su u Luki, a u Žmanu su iz Luke (Dugi ot.) – U V. Ižu.
[451] »Barich Jurai« g. 1506. Starine 42, 322. – Današnji Barići postali su vjerojatno od Bare Letinić u 18. stoljeću, jer su međaši sa kućama i zemljom. – U V. Ižu.
[452] God. 1850. došli su iz Dobropoljane (ot. Pašman) kao kovači. – U V. Ižu.
[453] God. 1795. došli su iz Trogira kao »kalafati« brodograditelji u V. Iž. Glag. mat. krštenih, 118. – Bauk = strašilo (turska riječ). Bauk + ić = Baučić.
[454] Corp. o. c., 27 g. 1703. Živ je 1 glagoljaš. – Brojni su u Jajcu. Makarskoj, Vodicama i Kukljici. Iz tog se vidi pravac njihova iseljavanja, pomicanja. U V. Ižu.
[455] Ibid. 54 g. 1648.: »Braychov«. – Brajkovići u Ždrelcu g. 1599. Glag. mat. kršt. I u Banju. Brajković Jurica u Ravi g. 1613. Glag. mat. kršt. I, 1. – Brojni su u Boki Kotorskoj. – God. 1714. opstojao je 1 glagoljaš. – Brajković hipokoristikon od brat: Brajko-v-ić. – U V. Ižu.

[456] Corp. o. c., 76 g. 1528 »Simon Bercich«. – God. 1642. bio je 1 glagoljaš. – »Bercich Michele, maestro-botter di Zara 1767«. Ibid. 108. Od ovog su potekli: biskup Ivan i slavista-glagoljaš, dop. član Jug. akademije, Ivan Brčić Miho rođen je u V. Ižu. Evo njihove genealogije:

Brčić Miho (r. u V. Ižu oko g. 1660.)
|
Miho bačvar, r. 1690. u V. Ižu, koji se odselio u Zadar oko g. 1720.
| Umro 11. IX. 1780. i pokopan u crkvi sv. Marcele u Zadru.)
Ante, rod. 1749. u Zadru.
|
Ivan, biskup, r. 5. V. 1785. u Zadru, umro 29. V. 1855.
Miho, farmacista, r. 1790. u Zadru.
Ivan, slavista, glagoljaš, r. 9. I. 1824. u Zadru, umro 24. V. 1870.

Ova obitelj ima nadimak »Polov 1720«. Corp. o. c. II, 1, a brdo blizu njihovih kuća zove se Pelovac, jer je *o* prešlo u *e*, kao i Orović u Orević. – Brčić su od starine zidari – po išku »meštri« (od talij. maestro) – i »žrnari«, graditelji ručnih mlinova za žito i kukuruz. – O cetinjskim vitezovima – Brčić – za kandijskog rata pjeva Kačić, Razgovor ugodni, Zagreb 1892, 4. izd., 225–226. – U V. Ižu.

[457] God. 1880. došao je iz Sali na stan Žuvića. – U V. Ižu.

[458] Canagietti, o. c., 24 g. 1816 »Brenda«. – U Bršanju imali su »magazin«, kojega se zidovi i danas vide, gdje su držali svoj »trabakul«. – U M. Ižu.

[459] Corp. o. c., 76 g. 1516 »Dobra Cvitan«. – Nekad su bili dobro stojeći »paruni«. Od g. 1632. do danas poteklo je 10 glagoljaša. – Nekad su se zvali Mišev(ić). Glag. testa., o. c. g. 1632. – U V. Ižu. – God. 1451. »Georgio Zuitanovich, de Punta Pasmani«. Not. sp. S. Damiani, b. 3, f. IV/1. – God. 1454. »Geor. Zuitanovich, vocatus Beuegna, piliparius, habitator Jadre«. Not sp. Calcina, b. 5, f. VII/1, str. 4. – God. 1452. »Joh. Zuitanovich de Poliza«. Ibid. b. 4, f. VII, str. 222. – God. 1449. »Greg. Zuitanovich, morolachus. de villa Chiachauci (kod Ražanca)«. Ibid. b. 3, f. V/5, str. 209a. – God. 1495. »Zuitanus, habitator et presens ynsule Exii, zapator«. Not. sp. Joh. de Medicis, b. 1, f. I/2. – God. 1459. »Joh. Zuitanovich«, gastald bratovštine kožara u Zadru. Not. sp. Sim. Damiani, b. 4, f. V/8, str. 27. – God. 1493. »Magister Greg. Zuitanovich, peliparius, dictus Beuegna, civis Jadre«. Not. sp. Hier. Vidolich, b. 1, f. V, br. 54. – God. 1508. »Zvitanovich Georg. de Laurana«. Not. sp. Filip. Raimundus, b. 1, f. I/2. – God. 1489. »Georg. Zuitanovich de villa Scorobich, ... in villa Verbiza, super villam Rogovo«. Not. sp. Georg. de Bosco, b. 3, f. III/9. Kretanje ovih Cvitanovića: Ražanac, Poljica, Zadar, Rogovo, Vrana, Pašman, Iž.

[460] Misc, 61 g. 1703. »Patron A. Drasco detto Strgacich«. U 18. stoljeću imali su 2 glagoljaša i više »paruna«. – U V. Ižu.

[461] God. 1867. došao je iz Sukošana kao zet u obitelj Mezić. U M. Ižu.

[462] Od oko g. 1700. su u Malom Ižu. – Imali su 2 glagoljaša (1713–1787).

[463] Oko g. 1700. su u M. Ižu.

[464] Oko g. 1700. pojavljuju se u M. Ižu. – Od g. 1737.–1850. potekla su 4 glagoljaša. – Ima ih u Zmanu, podrijetlom iz M. Iža.

[465] God. 1905. došli su iz Prvić-Luke kod Šibenika. – U V. Ižu.

[466] Canagietti, o. c. 14, g. 1691. – God. 1736. spominje se 1 glagoljaš. – U M. Ižu.

[467] God. 1850. došao je na stan Dunatov kao »mulo« (nezakonitog podrijetla). – Guerini su stara plemićka obitelj, koja je imala posjeda u Zadru i Salima u prvoj polovini 18. stolj. Imali su svoju kuću u Zadru kod crkve sv. Krševana s grbom, kao i na kapeli sv. Nikole u Salima. U M. Ižu.

[468] God. 1509. »Jelich Matheus capit pastinate in Draset«. Not. sp. Raimundus, b. 1, f. I/1. – God. 1556. »Jelich tre parte d'una tratta da sardelle«. Not. sp. Fr. Thomasius, b. 1, f. V, str. 10. – Od g. 1750.–1873. bilo je 7 glagoljaša. Ima ih u Biogradu na/m i Murteru. – U M. Ižu.

[469] God. 1928. došao je iz obližnjeg Preka na stan Gaćina u M. Iž.

[470] Corp. o. c., 53 g. 1495. »Matteo Fatevich«. – Nekad razgranjen rod u Molatu, Luci, Savru, i Ravi, a danas postoje u Sestrunju i Ugljanu. – Bila su 2 glagoljaša

(1748–1781) u M. Ižu, čiji pređi došli su u »laštvo« u obitelj Martinović. Tek na koncu prošlog stoljeća iščezlo je prezime Fatović, a Martinović prevladalo. – God. 1934. iz Sestrunja došao na stan Sorić u V. Ižu.

[471] U 18. stoljeću od *Filipa* Škorlić postali su Filipović. U V. Ižu.

[472] Glag. skula G. Luzarirja, o. c., 15 g. 1712. – God 1601. Herovi se spominju u Ugljanu. (Glag. mat. I.) – Hero je i danas oznaka za Hercegovca – iz Hercegovine – kao Ero. Iški bi možda potjecali iz Hercegovine. – U V. Ižu.

[473] G. 1907. došao iz Vira na stan Strgačića. U V. Ižu.

[474] God. 1850. došao je za zeta iz Kaštela kod Splita na stan Vlasanovića u V. Iž.

[475] Corp. o. c., 54 g. 1648. – Od g. 1808. do danas imali su 2 glagoljaša. – U V. Ižu.

[476] 1880. došao je iz Sali na stan Vojvodića. – U V. Ižu.

[477] Corp. o. c., 54 g. 1702. – Vjerojatno došli su iz Martera u Švorinić. – U 18. stolj. živio je 1 glagoljaš. – Ima ih u Bošnjacima (Slavonija), Dubrovniku i Murteru. – U V. Ižu.

[478] Ibid. 33 g. 1506. – Starine 42, 322 g. 1506. – Patronimik od Kuzma. – God. 1574. Jure Kuzmić »bravario« gosp. Fanfonje. Ibid. 82. – Od g. 1744.–1809. bilo je 4 glagoljaša. – U V. Ižu.

[479] God. 1850. došao je na stan Gaćina iz Ugljana. – U M. Ižu.

[480] Glagoljski natpis na pragu (u Vlasanovom dvoru): »Č. h. z. (1609) d(on) Michele Letinic ci(ni)a«. – Ima ih u Visočanima povrh Zadra, koji su potekli iz Iža, pa u Savru. Bilo ih je nekad i u Sukošanu. – Od g. 1609.–1847. bilo je 10 glagoljaša. – U V. Ižu. – God. 1932. I. Letinić iz Savra došao je na stan Martinovića u M. Iž.

[481] God. 1935. došao je iz Kali na stan Petrca u M. Iž.

[482] Od oko g. 1700. su u M. Ižu.

[483] Corp. o. c., 100 g. 1767: »Zolman detto Luchin«. – Glagoljaš, profesor, živ. – U M. Ižu.

[484] Cangietti. o. c., 2 g. 1700. – Vjerojatno dolazi od Mara + t, kao i Miha + t, Grga + t. – U V. Ižu.

[485] Glag. mat. I u Ravi g. 1617. – Od g. 1617.–1700. živjela su 2 glagoljaša. – U M. Ižu. – Ima ih u Ražancu, koji su potekli iz M. Iža. – U drugoj polovini 16. stoljeća Marelja-Marelići spominju se kao prelazni uskoci u glag. maticama sv. Juraj (u Hrvatskom primorju) po izvještaju g. Ribarića.

[486] Glag. madr. skule G. Luzarija, o. c. 37, g. 1712. – Ime im je vjerojatno poteklo od Marinić (izumrla obitelj), jer su donedavno bili vlasnici Marinskoga. – Od g. 1747.–1836. imali su 5 glagoljaša. U V. Ižu.

[487] Od oko g. 1700. nalaze se u M. Ižu.

[488] God. 1939. došao je iz Vira na stan Jelića u M. Iž.

[489] Od oko g. 1700. su u M. Ižu. – »Boxe Luzanovich« g. 1816. Canagietti, o. c. 25. Imaju nadimak Lučanov. Drugi im je nadimak »Krančevi« po došljaku iz Kostrene kod Rijeke, koji se ovdje priženio. Budući da Kostrenjani govore slično kranjskom (slovenačkom), zato ih prozvaše Krančevi. U Kostreni imaju i danas svoje rodbine. – Krančevi nadimak za Aunedi u Salima i za Mirković u V. Ratu. – Prezime Kranjac-Krančev postojalo je u Silbi, Olibu, Pakoštanima u 17.–19. stoljeću.

[490] Cangietti, o. c. 14, g. 1691 »Mesicich«-Mezičić, danas Mezić. – Od g. 1714.–1817. imali su 4 glagoljaša. – U M. Ižu. Ima ih i u Luci.

[491] God. 1840. došli su iz Trogira kao brodograditelji u V. Iž. – Bilo ih je u M. Ižu, a danas postoje u Salima i Božavi. – God. 1939. umro je 1 glagoljaš.

[492] God. 1900. došao je na stan Dunatov u M. Iž iz Biograda na m.

[493] Glag. skula G. Luzarija, o. c. 20, g. 1720. – Postoje u Zadru, Ugljanu i Zemuniku. Iški su vjerojatno u rodu s onima u Zadru. – Mještani ih zovu Naselići. Starac Marko Konatić (umro 1944.) pričao mi je, da su u V. Ižu svaku obitelj, koja se odijelila od kakve stare (davne nedijeljene) obitelji, zvali Naselić. Da li su ovi tako prozvani pri diobi od svojih susjeda Cvitanovića? – U V. Ižu.

[494] God. 1918. jedan je došao na stan Banića u V. Iž, drugi g. 1923. na stan Gaćina u M. Iž. Obojica su iz Vira.

[495] Processo, o. c., god 1501. »Orevich«, »allias Dessa« g. 1504. Corp. o. c., 38. – »Orevich detto Licear« g. 1530. Ibid. 53. »Licear« je vjerojatno pogrešno napisan Lončar. – Tradicija je u obitelji Lončar u Preku (ot. Ugljan): Tri brata Lončar došli su iz Like, i nastanili se jedan u Iži, drugi u Preku, treći u Poličniku. Ovaj u Iži priženio se u Orovića i tako je izgubio svoje prezime, a prihvatio ženino. Po zanimanju bio bi lončar ili po išku »lopižar«. (Lopiž dolazi od latinskog pridjeva lapideus = kamenit. Dr. P. Skok, Pojave vulgarno-latinskog jezika na natpisima rimske provincije Dalmacije, Zagreb 1915, 15). U V. Iži postoji mala industrija pravljenja lonaca zastalno od g. 1530., koja do Raba-Šibenika, a u starija vremena i do Boke Kotorske, opskrbljuje seljake »lopižima«. (Ive Ivičin-Sutlović lončar g. 1743. Glag. skula G. Luzarija, o. c. 74.) – U V. Iži postoji tradicija, da su došli iz Slavonije. – Lonci se prave od gline (»gnjila« po išku, metateza od glina) i kamena »vrsta«, babina sol (kalcit). Kamen se smrvi, samelje u »žrnima« (mali ručni mlin na ruke od specijalnog kamena) te izmijesi s »gnjilom«. Alat im je: trupica, drveni šiljak, na kome se okreće kotur, razganjača, kostora i šiljak za pravljenje crta, ukrasa i rupica. Nazivi su čisto domaći kao i onih kod Sušaka. Peku ih pod otvorenim nebom na ravnoj zemlji, a kao gorivo služi im mala šumica. Po izradi crta i ukrasa pa materijala slični su loncima, što su ih pravili stari Hrvati, kada su stigli na Balkan (po mišljenju učenjaka). (I u Češkoj prave se vrčevi od kamenštine [kamanaky] kao i u Iži lopiži. Hrv. encikl. IV. Zagreb 1942, 235.) – Orević Vuk g. 1571. Corp. o. c., 76. – Orović Pave »bravario di Foresti« g. 1651. Canagietti, o. c. 16. – God. 1574. spominje se 1 glagoljaš. – U V. i M. Iži. – God. 1486. «Oronich de insula Exii«. Not. sp. Joh. Fr. Grisinus, b. 1, f. I/18, str. 38. I ovaj je vjerojatno Orović.

[496] Corp. o. c., 76 g. 1502. »Panonovich«. – Od g. 1664.–1882. imali su 5 glagoljaša. – Bilo ih je i u Privlaci – U M. Iži.

[497] God. 1870. došao u obitelj Brajković kao nahod. – U V. Iži.

[498] Corp. o. c., 54 g. 1648 »Pasant«, Pasan, Pasa, Paša. Vjerojatno iz turskih strana. – Paša g. 1712.. Glag. skula G. Luzarija, o. c. 37. – Pašići su u Sukošanu od oko g. 1660. po glag. maticama u Sukošanu. – U V. Iži.

[499] Corp. o. c., 20 g. 1710. – God. 1741. postojao je 1 glagoljaš. – U Vojvodini – Subotica – postoji bunjevačko pleme Pekić. – Pisac P. Pekić, Propast Austro-Ugarske monarhije, Subotica 1937. U Vojvodini Hrvate nazivaju Bunjevcima kao i u Bukovici i u benkovačkoj okolici. Da li su iški Pekići došli iz okolice rijeke Bune u Bosni ili iz Bukovice? – U V. Iži.

[500] Spominju se oko g. 1800. U M. Iži.

[501] Po zapiscima pok. don B. Cvitanovića spominju se oko g. 1650. – God. 1687. opstojao je 1 glagoljaš . – Prezime sjeća na madžarsku porodicu Rakoczi. – U V. Iži.

[502] Oko g. 1850. obitelj Švorinić, dobila je nadimak po nekoj Ravki – iz obližnje Rave, a nadimak je postao prezimenom Ravkin. U Kalima su Ravkini. – U M. Iži.

[503] Spominju se oko g. 1700. God. 1768. pišu se Dorokov. Glag. mat. vjenčanih u M. Iži.

[504] Glag. skula G. Luzarija o. c., 30 g. 1745. Nadimak im je Liberadovi. Uskok, Skok, Skočić. – U V. Iži.

[505] Ibid. 11 g. 1715. – Ima ih u Preku, Dobropoljani i Bibinjama, a u Privlaci su Surići. Možda su postali od bukovačkih Sorić-Surića, od kojih je pop Sorić-Surić Stipan, junak u borbama protiv Turaka (1645) opjevan od Kačića. (O. c. 212–214). O tom don Stipanu pisao je i Šime Ljubić u Vjesniku hrv. arh. društva, IX, 1887. – U V. Iži.

[506] Corp. o. c., 53 g. 1530. »Gregorio Stergacich«. – Ima ih u Hercegovini (g. 1910. bio je 1 đak u Travniku), Juriću, župa Prugovo (istočno od Klisa) (10 obitelji) i u Vrtaneo kod Omaga u Istri, s kojima je razgovarao Jakov Strgačić p. Nikole, mornar iz V. Iža. – Šime »Pagliac« g. 1751. Ibid. 50. Po ovome je postao nadimak Paljokini. – Od g. 1617. do danas poteklo je 14 glagoljaša. (Živ je 1 dr. teologije.) – Od g. 1718.–1841. imali su 6 »paruna«. – U V. Iži.

[507] Corp. o. c., 54 g. 1648 »Sutlovf«. – U Ždrelcu se spominju od g. 1665. Glag. mat. mrtv. I. u Banju. – Od g. 1719.–1891. imali su 18 glagoljaša. – U V. Iži, a u M. Iži potekli su iz V. Iža.

[508] Glag. mat. kršt. u V. Ižu, 109 g. 1792. Iste se godine spominje 1 glagoljaš. – Ima ih i u Ugljanu. – U M. Ižu. – Šega = običaj (slovenski).

[509] Corp. o. c., 82 g. 1574 »Russinich q. Simon dictus Squergl«. »Maria Squerglin« g. 1654. Ibid. 76. – »Squarlich Blasu« g. 1640. Ibid. 54. (Po ovom Blasulu dobili su nadimak Blaslovi.) – »Squerlich« g. 1751. Ibid. 50. Metamorfoza prezimena: Škvrlj, Škvorljin, Škvorlić, Škorlić. (Škvrlj je riba svijetložute boje.) – Nekad su imali više brodova na jedra – paruni. – Od g. 1720.–1840. imali su 8 glagoljaša. – Prošlog stoljeća bio je neki Škorlić, Ižanin, direktor gimnazije u Trstu. Imao je potomaka, koji su se naselili u Beč, Prag i Bratislavu. – U V. Ižu.

[510] Glag. skula G. Luzarija, o. c., 38 g. 1713. – Po kućnoj tradiciji došli su iz Ugljana. Pričaju, da su se stari Ižani ukapali kod crkve sv. Hipolita u Ugljanu. (Crkva sv. Hipolita spominje se g. 1374. Bianchi, o. c. II, 88.) Možda su tamo ukapali mrtve, jer je Iž u staro doba bio malo pastirsko naselje, a žup. crkvica sv. Petra bila je u samom moru na jednom kružiću (kamenu); dok je crkva sv. Hipolita bila u unutrašnjosti, izvan dohvata gusarskih provala. – Od g. 1728.–1844. opstojala su 3 istoimena glagoljaša. – U V. Ižu.

[511] Glag. skula G. Luzarija, o, c., 30 g. 1727. – God. 1749. spominje se 1 glagoljaš. – Nekad ih je bilo i u Kalima. – U V. Ižu.

[512] Corp. o. c., 53 g. 1530. »Sforina«. – »Rusinich detto Sforina« g. 1574. Ibid. 83. – Od g. 1664.–1779. bilo je u V. Ižu 11, a u M. Ižu 6 glagoljaša. – U kući Ivana Švorinića u V. Ižu isklesano je na vratima: »Č. h. o. d. (1685)«, t. j. te je godine sagrađena. – U V. i M. Ižu. Švorinići su brojni u Sestrunju, koji se tamo spominju istih godina, kad i u Ižu.

[513] Corp. o. c., 14 g. 1702. »Svorinich detto Trzia«. – God. 1743. živio je 1 glagoljaš. – Trzija = krojač (turska riječ). Možda nekakav turski bjegunac, dobar krojač, s tim nadimkom. – U V. Ižu.

[514] Ibid. 48. g. 1658. »Sforinich detto il Vlah«. To je Vlah, a Vlah je stari Roman. – Po otocima ostavili su tragove u onomastici i toponomastici. Sudeći po datumu ti došljaci mogli bi biti iz granice Turske (Ravnih kotara). – God. 1723. spominje se 1 glagoljaš. – Listajući brojne glag. matice po zadarskim otocima nađoh Vlahov(ić)e u Olibu, Silbi, Brguljama, Dragovama, Brbinju, Sutumišćici, Pašmanu i Ižu. To su tragovi Kotaraca-Vlaha za kandijskog rata (1645–1669). Naši otočani nazivaju Vlasima sve stanovnike iz Ravnih kotara (štokavce), koji su nešto udaljeni od mora, bez obzira na vjeru. Primorci – od Privlake do Pakoštana pa od Ražanca do Novigrada – označuju Vlahe počevši od Visočana, Zemunika na istok. Zemuničani zovu Vlasima Bukovčane (stanovnike Bukovice) i stanovnike u okolici Benkovca. Benkovčani i Bukovčanci ne poznaju Vlahe, nego pravoslavci Hrvate nazivaju Bunjevcima, ovi pak njih »rišćanima«. Svi pravoslavni – Srbi – u Ravnim kotarima govore ijekavštinom, ostali ikavštinom. – Dr. P. Skok, iz riječi »marginj«, koja se upotrebljava u bunjevačkom selu Čikeriji (Bačka), našao je potvrdu za tvrdnju, da su Bunjevci (u Bačkoj i Vojvodini) podrijetlom iz sjeverne Dalmacije i da Mađari imaju pravo, kad ih nazivaju »Dalmát« (Dalmatinci). (Rad Jug. akademije, knjiga 272, Zagreb 1948, str. 29.) – U V. Ižu.

[515] Corp. o. c., 54 g. 1648. »Vlasanovich«. – God. 1621. spominje se Katarina Vlasanov ž. Fatovića u Ravi. Glag. mat. I, 7. Ona je vjerojatno iz Iža. – »Zolman detto Vlasanov« g. 1700. Corp. o. c., 20. – »Vlasanov detto Coschiza« g. 1710. Ibid. 10. – Brodovlasnici-paruni, koji su plovili i izvan Jadranskog mora. Nadgrobna ploča u žup. crkvi V. Iža svjedoči o parunstvu: »PARUN ANTONIO BLACANO E SUOI EREDI. A(NNO) D(OMINI) MDCCXXX«; sa isklesanim brodom na jedra – u reljefu. – Imali su 2 glagoljaša (1762–1810). – I ovi su vjerojatno Vlasi. – Letinići su došli u »laštvo« na njihov stan. – U V. Ižu.

[516] God. 1920. došao je iz Vira na stan Letinića. – Bilo ih je u Salima, a Vučinovići su u Ražancu. – U V. Ižu.

[517] Glag. skula G. Luzarija, o. c. 31, g. 1760. – Nadimak im je Ćokov od izumrle stare iške obitelji, koja se spominje g. 1530. – Žuvići su u Luci, a u Žman su došli iz Luke. – U V. Ižu.

II. OTOK PREMUDA

Starohrvatsko ime otoka Premude–Dlačnik

Otok Premuda je najzapadniji otok zadarskog arhipelaga. Okolica ga izgovara: Parmûda i Prmûda. Površina joj je 8,61 km², a razvedenost obale 23,6 km.

Premuda odvajkada pripada zadarskoj nadbiskupiji, a u političkom pogledu pod Zadar. Do god. 1659. bila je ovisna kapelanija obližnje župe Silbe, kada je postala neovisna kuracija. – God. 1635. na 13. VIII. u Premudi je pokopan zadnji čuvar svete zemlje naš zemljak o. Frane Kotoranin.[1] – Premuda je dala 32 glagoljaša (od 17. stoljeća do danas).[2] – U župskom uredu sačuvali su se glagoljski kodeksi: Glagoljska matica vjenčanih (od god. 1656.–1718.), Glagoljska matica mrtvih (od god. 1662.–1718.) i Glagoljska madrikula sv. Cirijaka (od god. 1697.–1812.).[3] – Stanovnici su se bavili vađenjem izvrsnog kamena za gradnju kuća i »kamenica« za ulje kao i mlinskih kamena, mornarstvom i ribarstvom. Sada su dobri ribari, a kao takvi spominju se već god. 1501.[4] – Na jugoistočnoj strani otoka postoji toponim Pastirski (kraj), oko 150 m daleko od mora, gdje se nalaze ostaci zidova zvane »garške crikve« (grčke crkve) ili »mirine«. Veličina apside: oko 2,50 × 2 m, crkvice: oko 3,50 × 7 m, koja još nigdje nije registrirana ni proučena.[5] Otočić Skarda, koji je naseljen stanovnicima Premude, pripadao je župi Premuda do god. 1894., kada je dodijeljen obližnjem Istu odlukom nadbiskupskog ordinarijata u Zadru 27. XI.1954., broj 2732. – Statistika: God. 1527. brojila je 110 stanovnika,[6] god. 1879. imala je 620 duša,[7] a danas broji oko 290 stanovnika. I po statistici se opaža, da se Premuđani sele u sjevernu i južnu Ameriku. Dvostruko ih više ima u iseljeništvu negoli kod kuće.

U prošlosti njegovo ime varira. U 4. stoljeću naziva se Pamodos, u 7. stolj. Primodia, što se prilično poklapa s današnjim imenom Premuda, u 10. pak stoljeću Pyrotima.[8] Iz prvotnog imena Pamodos nastale su kasnije grafije Palmodos i Palmodon, kako se piše i u crkvenoj toponomastici.[9]

Listajući brojne glagoljske kodekse[10] po zadarskim otocima otkrio sam na više mjesta ime *»Dlačnik«* koje označuje otok i mjesto Premudu. Dokazi, da Dlačnik označuje otok i mjesto Premudu: 1. »Č. h. i. g. (1614) Stipan Jelić i Ursa hći Petra Jadošića iz Dlačnika združenu su v matrimonij v crikvi svetoga Kirjaka na Dlačniku s lecenciju porahiěna i(z) Silbe«.[11] Crkva sv. Kirjaka bila je žup. crkva u Premudi do početka 18. stoljeća, a postoji i danas pod imenom sv. Kirjaka i Porođenja B. D. Marije.[12] Postoji i toponim Krijal, luka na zapadnoj strani otoka.[13] 2. Glagoljska madrikula sv. Cirijaka (od g. 1697.–1812.), koja se čuva u žup. arhivu u Premudi, koja potvrđuje crkvu sv. Kirjaka na Premudi. 3. »Silba i Premuda. Ovo su braća... Antona Bujačić iz Dlašnika ...«[14] Bujačić je raširenо prezime i danas na Premudi, a u nave-

denoj stavci označuje se Silba i Premuda-Dlasnik. 4. »1699 na 30. XI. god(išnjica smrti) don Mikuli Šljaki paroku od *Dlašnika*«. Po glag. maticama u Premudi bio je kapelan od g. 1656.–1685., a župnik od g. 1685.–1699., gdje je umro g. 1699.; »1725 na 13. IX. god. don Dumi Bujacichiu parochianu od *Dlasnika*«.[14a] Po glag. maticama u Premudi bio je viceparok od g. 1699.–1702., a župnik od g. 1702–1725., t. j. do svoje smrti.

U glag. kodeksima župe Premude ne nalazi se niti jedan put zabilježeno ime Dlačnik, kako se to nalazi u glag. maticama Vrgade za starohrvatsko ime »Lapkat« i u Murteru za starohrvatsko ime »Srimač«.[15]

Osim pravog starohrvatskog imena »Dlačnik«,[16] koje je zabilježeno na 15 mjesta (od god. 1567.–1738.) u 10 glagoljskik kodeksa, postoje i ove varijante: a) »*Ahnik*«[17] god. 1598. samo jedamput, b) »*Dalašinik*«[18] god. 1651. samo jedamput, c) »*Dlašinik*«[19] god. 1654. jedamput, d) »*Lasnik*«[20] god. 1714. i 1845., dva puta u 2 kodeksa, e) »*Dlašnik*«[21] (od god. 1719.–1789.) na 33 mjesta u 5 vrela, i napokon f) »*Dlasnik*«[22] (od god. 1795.–1845.) u 2 kodeksa na 23 mjesta.

U literaturi Ljubomir Ljubić[23] i dr. Ivo Rubić[24] spominju »Dlačnik«, a Milčetić[25] i dr. P. Skok[26] »Dlasnik«.

Prvotno i pravilno starohrvatsko ime otoka Premude jest »Dlačnik«. Od Dlačnika u 18. stoljeću je nastao izgovor »Dlašnik«, gdje se »č« pretvorio u »š« kao i inače u skupu *čk* i *čn*: maška : mačka, junaški : junački, kuško jedna mjesto kučko jedna; pa mušno : mučno, naušna : naučna i t. d. To jest, olakšan je izgovor konsonanata *čn* u *šn*. Od Dlašnika je postao »Dlasnik« na koncu 18. stoljeća i u 19. stoljeću, jer su Silbinjani donekle cakavci. Zato na Silbi i danas izgovaraju Supicić namjesto Šupičić. U Silbi sam našao najveći broj potvrda o Dlačniku, Dlašniku i Dlasniku, jer je Premuda potpadala kao ovisna kapelanija pod Silbu i jer je udaljena od nje samo 10 km.

Varijante »Dalašinik« i »Dlašinik« su način pisanja naših starih glagoljaša, jer su »a« i »i« umetnuli među konsonante radi lakšeg izgovora i jer su cijenili, da njima nadomještaju staroslavenski poluvokal (jer':'). Varijanta »Lasnik« je nastala, jer je ispao prvi konsonant »d«. Četvrta, nejasna varijanta »Ahnik« možda bi trebala glasiti »Ačnik«, pošto su ispala dva prva konsonanta, a možda je i pisarska pogreška.

Area imena Dlačnik obuhvatala je otoke Olib, Molat, Ist, Dugi otok, Rivanj, Sestrunj i Zverinac, jer su iz navedenih otočkih mjesta – ukoliko se u njihovim župskim arhivima nije pronašlo glagoljskih kodeksa, u kojima se spominje Dlačnik – bili članovi u bratovštini sv. Nedilje u Božavi (Dugi ot.),[27] dotično sv. Duha (od god. 1712.–1836.), gdje su bratimi čuli i znali o bratimima iz »Dlačnika«-Premude, zastalno od god. 1712., a vjerojatno i ranije. Mišljenja sam, da je i dalja okolica po zadarskim otocima znala za to ime, iako se do danas nije našlo u spisima ostalih zadarskih otoka.

Skokovo tumačenje o značenju imena Dlasnik[28] otpada, kada mu je prvotno ime Dlačnik. – Neki bi htjeli, da Dlačnik dolazi od riječi *dlan* na temelju grafije Palmodon. Latinski i talijanski palma-palmo označuje ruku, pedalj, dlan. Ali to je nemoguće, jer dlan, dlanski, morao bi glasiti Dlanik.

Po mome mišljenju, Dlačnik dolazi od riječi *dlaka*, dlakav, dlačan, dlačni, Dlačnik. »Dlaka«, znači tanak nit od rožine, koji raste iz kože u čovjeka i životinje. Osnova dlak može biti da je praslavenska, ako je ista u drugom dijelu riječi vlьkodlakъ (vukodlak), ali riječ dlaka potvrđena je istom XIII. vijeka. – Dlaka znači u Risnu »očne bâdlje«, a badelj, »čičak«.[29] Prema tome dlaka možda znači negdje sitno, tanko trnje. Dlačnik bi moglo označivati malo, sitno, bodljikavo drveće, kojim je bila kao i danas obrasla Premuda. Barbat na otocima Rabu i Pagu vjerojatno dolazi od latinskog pridjeva barbatus, u prenesenom značenju označuje teren obrastao sitnom šumom, što opet odgovara našem toponimu Kosmaj.[30] Ovdje je barbat – kosmat, a kod Premude dlakav – dlačni u istom metaforičnom smislu.[31]

Po pričanju nekih iz Silbe i Premude, Silbinjani (kao centar općine) i Premudjani oko god. 1880. htjeli su Premudu i službeno proglasiti Dlačnik. Tome se oprla šačica tamošnjih »autonomaša«, i tako je propala ta lijepa zamisao.

Starohrvatskim nazivima dalmatinskih otoka: Krkar – Korčula (od Corcyra), Sulet – Šolta (od Solentia), Srimač – Mrter (od obližnjeg sela Srima), Lapkat – Vrgada (od Lubricata) pridružio se i Dlačnik – Premuda kao peti najsjeverniji brat.

Kada je nastalo starohrvatsko ime *Dlačnik?*

Dlačnik se prvi put spominje god. 1567., kako smo naprijed vidjeli. Nije moguće ni zamisliti, da je ta godina i početak tog imena. Korijen Dlačnika je čisto hrvatski, a ne mletački. Prema tome je nastao prije mletačke vladavine u Dalmaciji (1409–1797). Zapravo mletački naziv Premuda istisnuo je iz narodnog govora – iako ne potpuno – stariji hrvatski Dlačnik, što se dogodilo i sa Vrgadom, Šoltom, Korčulom i Murterom, kako to dobro opaža dr. P. Skok.[32]

Naziv Dlačnik pozitivno se vuče od god. 1567. do oko god. 1910. Isti je slučaj i za Lapkat (do početka 18. stoljeća). Međutim Krkar, Sulet i Srimač nestaju jedno stoljeće prije, a možda i ranije.

BILJEŠKE

[1] Ante Šimčik u »Hrvatskoj straži«, Zagreb 1936, br. 78, pag. 7 od 2. IV.

[2] Pabirci iz prošlosti Premude, rukopis, od pisca ovih redaka.

[3] Vidi Popis glagoljskih kodeksa u zadarskoj biskupiji, Starine 42, str. 357, br. 42–44 od pisca ove radnjice.

[4] Vidi Processo fra villici di Melada, Ponte Bianche contro quelli di Eso per la pesca nelle valli di Saccaron ... str. 7. U župskom uredu Velog Iža.

[5] Po izvještaju župnika Premude Šanta Bilan, glagoljaša.

[6] Š. Ljubić, Commissiones et relationes Venetae, I, Zagreb 1867, str. 220.

[7] Bianchi, Zara cristiana, II, Zadar 1879, str. 55.

[8] Dr. Petar Skok, Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima, Zagreb 1950, str. 90.

[9] Ibid., str. 93, bilj. 2. – Uporedi Status personalis et localis, Jaderae 1913, str. 99. – Scherda i Premuda spominju se zajedno. Zadarski katastik iz god. 1421. (Stjepan Antoljak, Zadarski katastik 15. stoljeća, Starine 42, Zagreb 1949, str. 386.)

[10] Vidi V. Cvitanović, Popis glagoljskih kodeksa u zadarskoj (nad)biskupiji, Starine 42, str. 349–360 i Starine 43, str. 259–370. Ukupno 146 kodeksa.

[11] Glag. matica I, u Molatu, str. 88 (od god. 1579.–1650.). (Vidi Popis glag. kod., o. c., Starine 42, str. 355, br. 35).

[12] Status personalis et localis, o. c., str. 99.

[13] Dr. P. Skok, Slavenstvo i romanstvo, o. c., str. 92.

[14] Glag. madrikula sv. Nedilje u Božavi (1712–1836), str. 33.

[14a] »Glagoljski libar godova i Latinički libar godova u Silbi«.

[15] Dr. P. Skok, Slavenstvo i romanstvo, o. c., 142 (Lapkat) i (Srimač) 146 i bilješka 5 na str. 149. – Dr. Blaž Jurišić, Starohrvatska imena dvaju naših otoka, knjiga 293. Rada, Zagreb 1950, 235–251. – Area imena Lapkat sezala je do Banja, a Srimač do Ugljana (ot. Ugljan) po glag. maticama u Pašmanu, Banju i Ugljanu, a za Srimač postoje varijante: Srinač, Srimać i Srimac (u spom. glag. maticama).

[16] »č. f. m. z. (1567) dâ Šimun Grandić hćer svoju Mandalenu Matiju Batištiću iz *Dlačnika*. Svidoci: Don Gašpar Norčić i Jadrij Domjanića. Domin Matij parohijan«. Glagoljska matica I. (od god. 1566.–1622.) u Silbi, str. 406. (Svojina žup. arhiva u Silbi. Veličina: 301×100 mm. Numeracija: 335–502. To je dokaz, da je bila u sklopu većeg kodeksa. Sva je ispisana kurzivnom glagoljicom. Pisci: župnici i kapelani Silbe). »č. f. p. d. (1594) karstih ja dom Gašpar divičicu Petru Peručića z *Dlačnika* po imenu Katu. Kumovi: meštar Luka iz Z(a)dra, kuma Anica Lovrinčeva. Ibid. str. 430. »č. f. p. d. (1594) na . i. (10) novembra ... karstih divičicu Mikuli Barbi z *Dlačnika* po imenu Katu ...« Ibid. str. 430. – »č. f. n. v. (1573) miseca sektebra na dan . i. (20) kada se oženi Jivan sin Juričin i uze za ženu hćer Antona Filipovića z *Dlačnika* Katarinu. I biše svidoci: Gargur Bobović i Šimun Šimunčić«. Glagoljska matica vjenčanih (od god. 1566.–1613.) u Olibu, str. 384. (Svojina žup. arhiva u Olibu, a čuva se u Drž. arhivu u Zadru. Vel.: 310×116 mm. Stara numer.: 379–500. Ispisana je kurzivnom glagoljicom od župnika Oliba.) – »č. ot. j. z. (1738) Kirijak Lovričević z *Dlač(n)ika*« oženio je Ursu Gašpić iz Oliba. Glagoljska matica vjenčanih (od god. 1730.–1821.) u Olibu, str. 18. (Vlasnik žup. arhiv u Olibu, a nalazi se u Državnom arhivu u Zadru. Veličina: 288×100 mm. Ima 164 stranice. Kurzivna glagoljica do god. 1796., do konca latinica. Pisci: župnici i kapelani Oliba.) – Stipan Jelić i Ursa kći Petra Jadrošića iz *»Dlačnika* združeni v matriminij v crikvi svetoga Kirjaka na Dlačniku...« 5. XI. 1614. Glagoljska matica I. u Molatu, str. 88 (od god. 1579.–1650.). (V. Popis glag. kod. u zadar. bisk. Starine 42, spom. dj. str. 355, broj 35). – »Ovo su braća, ka se imaju zapisati u ovu s. skulu, a to po(štovani) redovnici i šekulari od sela *Dlačnika.*« Glagoljska madrikula sv. Nedilje u Božavi (Dugi otok) od god. 1712.–1836., str. 33. (V. Popis glag. kod. spom. dj. str. 354, broj 29). – »č. h. j. ž. (1637.) na. i. b. (22) aprila preminu pokoina Mikelina iz *Dlačnika* i bi pokopana pri crikvi svetoga Marka«. Glagoljska matica mrtvih (od god. 1623.–1650.) u Silbi, str. 726. (Svojina žup. arhiva u Silbi, a nalazi se u Državnom arhivu u Zadru. Veličina: 295×103 mm. Paginacija: 708–741. Znak, da je bila u sklopu većeg kodeksa. Ispisana je kurzivnom glagoljicom od župnika i kapelana u Silbi). – »č. h. l. v. (1653) na. i. (10) mi(seca) luča ča don Šimun Ćiliić parohijan Silbe karstih Jurča sina Ćakova iz *Dlačnika* i njegove prave žene Lucie...« Glagoljska matica

krštenih (od god. 1650.–1681.) u Silbi, str. 224. (Vlasnik žup. arhiv u Silbi, a čuva se u Državnom arhivu u Zadru. Veličina: 270×98 mm. Paginacija: 215–332. Dokaz, da je bila u većem kodeksu. Kurzivna glagoljica osim nešto malo latinice. Pisari: župnici i kapelani Silbe.) – »Č. h. o. v. (1683) miseca aprila ... karstih Šimuna Lorencina...; kumi su bili: Antona hći Tome Aničića iz *Dlačnika* iste parohije«. Glag. matica krštenih (od god. 1668.–1695.) u Silbi, str. 39. (Svojina žup. arhiva u Silbi, a čuva se u Državnom arhivu u Zadru. Veličina: 392×157 mm. Originalna paginacija: 34–89. Sva je ispisana kurzivnom glagoljicom od župnika i kapelana Silbe). – »Č. h. o. z. (1689)... kumi su bili: Anton sin Mikule Buečića iz *Dlačnika*...« Ibidem. str. 67. »Č. h. p. d. (1695)... krstih.., kumi su bili: Anton sin Mikule Bučačića z *Dlačnika*..« Ibid. str. 84. – »1706 miseca luja.. karsti san Antonu sinu Mikule Buyaçicha ditticha iz *Dlaçnicha*..« Glag. matica krštenih (od god. 1698.–1712.) u Silbi, str. 115. Pasus pisan latinicom. (Vlasnik žup. arhiv u Silbi, a nalazi se u Državnom arhivu u Zadru. Veličina: 390×142 mm. Stara numeracija: 90–158. Gotovo sva je ispisana kurzivnom glagoljicom od župnika i kapelana u Silbi). – »Č. ot. i. v. (1713) karstih ditića...; kumi bihu: Petar sin Jivana Mesića iz Trapnina (Trpanja) i Jerolima hći Gargura Bujačića iz *Dlačnika*«. Glagoljska matica krštenih u Silbi (od god. 1712.–1823.), str. 2. (Vlasnik žup. arhiv u Silbi, a nalazi se u Državnom arhivu u Zadru. Veličina: 290×199 mm. Ima 648 stranica. Kurzivna glagoljica do god. 1808., ostalo latinica. Pisari: župnici i kapelani Silbe).

[17] »Č. f. p. z. (1598)... Šimun Puljiz iz Ahnika« svjedok na vjenčanju. Glag. matica I. u Silbi, spom. vrelo, str. 414.

[18] »č. h. l. a. (1651) na dni mača. a. (1) priminu Fumija z *Dalašinika* i bi pokopana u ci(ri)keve svetoga Marka na Si(l)bi«. Glag. matica mrtvih (1651.–1695.), spom. dj. u Silbi, str. 627.

[19] »č. h. l. g. (1654) na i. z. (18) zenara ča don Franić Frtunić kapelan karstih Dumnika sina Martina s *Dlašinika* i njegove prave žene Mare«. Glag. matica krštenih (1650.–1681.), spom. dj. u Silbi, str. 226.

[20] »1714 na 19 marça gia d. Donat Vinturich parochian s. Marka od Silbe karstih diviçicu roijenu na 10 istoga miseca Luki Smurini i gnegove prave xene Gielene kci re Lovrinca Lovrine iz *Lasnika*«. Pasus pisan latinicom. Glag. matica krštenih (1712.–1723.) u Silbi, spom. dj. str. 228. – »1612 na 22. I. god (godišnjica smrti) Matiju Matichu iz *Lasnika*«. Latinički libar godova (od god. 1601.–1942.). Svojina žup. crkve u Silbi. Veličina: 315×234 mm. Prepisan je god. 1845. iz glagoljskog predloška. Do god. 1880. pisan je mletačkim pravopisom, a hrvatskim jezikom.

[21] »č. ot. i. z. (1719) na .v. (3) aprila ... karstih ditića rojena na .j. (30) marča Franiću sinu Jivana Boljetića i njegove prave xene Katarine iz *Dl(a)šnika*«. Glag. matica krštenih u Silbi (1712.–1823.), spom. dj. str. 43. »č. ot. i. z. (1719) na .i. e. (16) otubra.., karstih divičicu.. hćer Luke Šmurin i njegove prave žene Jelene hćere Lovrinca Garžinića iz *Dlašnika*..« Ibid. str. 45. »č. ot. i. (1720) na .i. b. (22) šetembra.., karstih ditića Franiću Lovrencinu i njegove prave žene Margarite kćer Šimuna Kara iz *Dlašnika*«. Ibid. str. 49. »č. ot. i. g. (1724).. karstih ditića Luki Čupičinu i njegove prave žene Jelene kćere Lovrinca Lovrine iz *Dlašnika*..« Ibid. str. 65. »č. ot. j. d. (1735).. karstih divičicu Petru Mariniću i njegove prave žene Mikuline kćere pokojnoga Jerolima Bujačića iz *Dlašnika*«. Ibid. str. 137. »č. ot. j. z. (1738)... karstih divičicu Petru Mariniću i njegove prave žene Mike hćere pokojnoga Jerolima Bujačića iz *Dlašnika*...« Ibid. str. 156. »č. ot. k. v. (1743).. karstih...; kumi bihu: g(ospo)d(i)n don Mikula Jadrošić paroki(a)n od *Dlašnika*..« Ibid. str. 184. »č. ot. m. a. (1761)... karstih divičicu Marku Balarinu iz *Dlašnika*...« Ibid. str. 288. »č. ot. p. z. (1798).. karstih ditića Lovrincu Gašparoviću i njegove prave žene Marie hćere Petra Jadrošića iz *Dlašnika*«. Ibid. str. 467. – God. 1766. kršteno je dijete Božića Radičić i Katarine kćere Matija Poličina »iz *Dlašnika*« u Olibu. Glag. matica krštenih (1743.–1805.) u Olibu, spom. dj. str. 104. – »Silba i Parmuda. Ovo su braća... Antona Bujačić iz *Dlašnika*..« Glag. madrikula sv. Nedilje u Božavi (1712.–1836.), spom. dj str. 33. – »č. ot. i. v. (1723) na .i. ž. (17) otobra.. Osipa sina Jivana Jadrišića z *Dlašnika* i Margaritu hćer Antona Petidova od ove parohije združih jih u sv. matrimonij...« Glagoljska matica vjenčanih (1714.–1820.) u Silbi, spom. dj., str. 19. »č. ot. n. z. (1779) na .i. g. (14) – Dumić sin pokojnoga Marka Balarina iz *Dlašnika*« i Ivanica Garofolo vjenčani. Ibid. str. 121. »č. ot. o. z. (1789), Karstić Smirčić iz *Dlašnika*« oženio je Mariju Car iz Silbe. Ibid. str. 137. – »1612 na 22. I. god (godišnjica smrti) Matiju Matiću iz *Dlašnika*; na 2. II.

god Fumi ženi Mate iz *Dlašnika;* 1639 na 9. III. god Antiću Orlukovu iz *Dlašnika;* 1663 na 3. IV. god Franiću sinu Gašpara Aničića iz *Dlašnika;* 1726 na 6. IV. god Garguru Bujačića iz *Dlašnika;* 1680 na 17. IV. god Matiju Ursinu iz *Dlašnika;* 1663 na 20. IV. god Tomiću sinu Gašpara Aničića iz *Dlašnika;* 1665 na 22. IV. god Mikulini iz *Dlašnika;* 1740 na 13. V. god Anici Matešini iz *Dlašnika;* 1693 na 2. VI. god Miki ženi Duminiga iz *Dlašnika;* 1786 na 9. VI. god Matiju Balarinu Besaru iz *Dlašnika;* na 12. VI. god Luciji Markunjevi iz *Dlašnika;* 1696 na 22. VIII. god Mateši iz *Dlašnika;* na 20. X. god Lovrincu sinu Petra iz *Dlašnika;* 1665 na 30. X. god Mari ženi Lovrića iz *Dlašnika;* 1665 na 30. X. god Petru sinu Lovrića iz *Dlašnika;* 1674 na 1. XI. god Luci ženi Matija Babina iz *Dlašnika;* 1699 na 10. XI. god don Mikuli Šljaki paroku od *Dlašnika;* 1678 na 30. XI. god Ursi hćeri Petrića Kozičića iz *Dlašnika«.* Glagoljski libar godova u Silbi. (Vlasništvo župskog arhiva u Silbi. Veličina: 306×220 mm. Prepisao ga je oko god. 1770. glagoljaš don Matij Soko, Silbinjanin, zastalno iz starijeg glagoljskog predloška, kome nažalost nema traga).

[22] »č. ot. p. d. (1795) na .e. (6) jenara .. karstih divičicu hćer Lovrincu od pokojnoga Antona Gašparovića i njegove prave žene Marije hćere Petra Jivičevića iz *Dlasnika* ...« Glagoljska matica krštenih (1712.–1823.) u Silbi, spom. dj. str. 455. – »Na 2. II. god Fumi xeni Mati iz *Dlasnika;* 1639 na 9. II. god Antichiu Orlukovu iz *Dlasnika;* na 21. III. god Gasparu Antichiu z *Dlasnika;* 1663 na 3. IV. god Franichiu sinu Gaspara Aniçicha iz *Dlasnika;* 1726 na 6. IV. god Garguru Bujaçichu iz *Dlasnika;* 1680 na 17. IV. god Matiu Ursinu iz *Dlasnika;* 1663 na 20. IV. god Tomichiu sinu Gaspara Aniçichia iz *Dlasnika;* 1665 na 22. IV. god Mikulini iz *Dlasnika;* 1740 na 13. V. god Anizi Matesini iz *Dlasnika;* 1681 na 1. VI. god Mikuli Budinichiu iz *Dlasnika;* 1693 na 2. VI. god Miki xeni Duminiga iz *Dlasnika;* 1786 na 9. VI. god Matiu Balarinu Besaru iz *Dlasnika;* 1683 na 12. VI. god Antoni xeni Ivana Smirçichia iz *Dlasnika;* 1696 na 22. VIII. god Matesi iz *Dlasnika;* 1725 na 13. IX. god don Dumi Bujaçichiu parochianu od *Dlasnika;* 1705 na 20. X. god Lovrincu sinu Petra z *Dlasnika;* 1665 na 30. X. god Petru sinu Lovrovichia iz *Dlasnika;* 1674 na 1. XI. god Luci xeni Matia Bobichia iz *Dlasnika;* 1699 na 10. XI. god don Mikuli Slaki paroku od *Dlasnika;* 1664 na 30. XI. god Ursi hchieri Periçichia Koziçichia iz *Dlasnika;* 1678 na 26. XII. god Mariji xeni Ivana Otoçichia iz *Dlasnika«.* Latinički libar godova u Silbi, spom. dj.

[23] Ljubomir Ljubić, Silba, Zadar 1910, str. 17: »Premuda (Dlačnik)«.

[24] Naši otoci na Jadranu, Zagreb 1952, str. 99: »Premuda ... Stari crkveni »godovnjak« (popis mrtvih) Premudu naziva Dlačnik«.

[25] Akademski Rječnik, II., str. 472. Milčetić je zabilježio, da starci na Silbi i na Premudi nazivaju Premudu Dlasnik osamdesetih godina prošloga stoljeća. Isporedi P. Skok, Slavenstvo i romanstvo, spom. dj. str. 93, bilješka 4 i str. 90 i 91.

[26] P. Skok, Slavenstvo i romanstvo, spom. dj. str. 90 i 91.

[27] Glagoljska madrikula sv. Nedilje, spom. dj., str. 33.

[28] Dr. P. Skok, Slavenstvo i romanstvo., spom. dj., str. 90.

[29] Akademski Rječnik, II, str. 469, i I, str. 146. Dlaka znači i »spina piscis, drača«. Kao potvrda, da *dlaka* znači stablo, drvo, imamo toponim »Sedam dlaka« otočić pred Rovinjem (u Istri), na kome rastu tri stabla bora, a vjerojatno je tu bilo sedam. Podatak mi je dao prof. Alfons Cvitanović na temelju t. zv. specijalkarte rovinjskog područja.

[30] Dr. P. Skok, Slavenstvo i romanstvo ... spom. dj., str. 58.

[31] Obratio sam se prof. Blažu Jurišiću, znancu, filologu, koji mi je u ovoj radnji bio pri ruci – na čemu mu i ovdje zahvaljujem – i o postanku imena Dlačnik odgovorio mi je 16. svibnja 1953.: »Problem postanka imena Dlačnik za Premudu nije jednostavan, jer je uopće teško izreći pouzdano značenje onih imena, kojima nema potvrda inače nigdje u narodnoj toponomastici, nego stoje tako usamljena, bez analogije. Dakako da je slobodno i potrebno iznositi razne kombinacije i pokušaje objašnjenja, pa je dobro, da i Ti nabaciš svoje mišljenje, ali će i nakon toga problem ostati neriješen definitivno. Nema sumnje, da od dlaka može po zakonima o našoj tvorbi pravilno nastati Dlačnik, a da je doista baš tako nastalo, to je drugo pitanje. Kad više nigdje u golemome mnoštvu narodnih mjesnih imena ne susrećemo takvo ime, onda nastaje sumnja, da li je i ovdje to ime nastalo tim putem. Mnogo je manja vjerojatnost, da se može dovesti u vezu sa starim pridjevom lačan-gladan. Početno *d* ne dopušta to. Dobro si primijetio, da od dlan također ne može nastati Dlačnik. Ali bi pristaše takvog

tumačenja mogli u pomoć pozvati deminutiv dlance, od kojega bi se dao izvesti Dlančnik, te bi radi disimilacije (da ne budu dva *n*) moglo jedno ispasti i tako bi nastalo Dlačnik. Ovakovo tumačenje bilo bi također usiljeno. Ostaje dakle, po mojemu mišljenju, stvar i dalje neriješena.

Žao mi je, što Ti mnogo u tome ne znam pomoći. Ti međutim bez obzira na moje napomene priopći svoju radnju, pa nek se o tome dalje traga.

Kad već razgovaramo o riječima, koje imaju glasovni sastav, više ili manje srodan sa Dlačnikom, spomenimo osim dlanca (dlan, umanjeno) još i dlanac (čičak u žitu), pa dlanca i dlanka (oboje znači neku travu), i konačno riječ dlažica, koju je J. Ribarić zabilježio u istarskim govorima, a znači tanka daščica (upor. u Akad. rječniku dlaga). Od dlažice bi se moglo izvesti Dlažnik, ali to nije Dlačnik, iako podsjeća na Dlašnik. Ali promjenu konsonantskoga skupa *žn* (Dlažnik) u *čn* (Dlačnik) ili u *šn* (Dlašnik) nije lako opravdati, jer naši Čakavci zadržavaju u svome govoru skup *žn* (na pr. lažni, snažni, ružni i t. d.). Lakše bi bilo razumjeti, zašto bi htjeli izmijeniti ime Dlažnik: da ne bude srodno lažnik, ali se u takva nagađanja ne smijemo upuštati.«

[32] Dr. P. Skok, Slavenstvo i romanstvo., spom. dj., str. 146.

Résumé

LES ÎLES D'IŽ ET PREMUDA

1. *L'île d'Iž*

L'auteur traite de la toponymie et de l'onomastique de l'île d'Iž dans l'archipel de Zadar. Il donne 37 variantes du nom de cette île tel qu'il figure dans des documents écrits, du Xe au XVIe siècle. Il publie les données statistiques concernant les villages Veli et Mali, de 1527 jusqu'à nos jours. L'auteur cite 189 toponymes qui figurent dans les documents, à partir du XIIIe siècle, mais dont un certain nombre (presqu'un huitième) a disparu et, en plus, 72 toponymes (en dehors de ceux qui sont mentionnés par les documents) qui existent encore aujourd'hui. Il donne également une liste de 38 nobles possessionnés dans l'île, pendant la période de 1266 à 1860, comprenant surtout des nobles ainsi que des églises de Zadar. Les serfs étaient tenus de donner aux feudataires un quart de la récolte et des fruits des arbres, mais ils n'étaient pas obligés de labourer les terres des nobles. Dans un chapitre spécial l'auteur décrit la population de l'île dans l'ordre suivant: 10 autochtones (de 1266 à 1474), liste comprenant 63 noms dont 5 seulement conservés de nos jours; 20 familles éteintes (de la fin du XVIe siècle à nos jours); 30 liste des noms de familles actuels (75).

Des traces romanes, vieilles-croates et vénitiennes subsistent encore dans la toponymie de l'île. Parmi les anciens immigrés il y avait des Bosniaques, des Herzégoviniens et des Valaques. Aucun nom de famille n'est cependant d'origine vénitienne-italienne. Tous les habitants d'Iž sont des Croates.

2. *Dlačnik, nom ancien croate de Premuda*

En dépouillant les archives glagolitiques des paroisses de Silba, Premuda et de Božava (archipel de Zadar), l'auteur a trouvé plusieurs nouvelles variantes croates du nom actuel de l'île Premuda d'origine vénitienne,à savoir *Dlačnik, Dlačinik* ⟨*Dlašnik*⟩, *Lasnik* et *Dlasnik*, toutes remontant en 17e siècle.

Grâce à une notice de Milčetić, on ne connaissait jusqu'à présent que cette dernière graphie qui cependant permetait pas une bonne interprétation. L'auteur essaie d'en découvrir le sens en les rapprochant des toponymes Kosmajet Barbat »poilu«. A en juger d'après ce rapprochement, Dlačnik serait un derivé de *dlaka* ⟨»poil«⟩ et un nouveau type de toponyme métaphorique pour le terrain couvert de broussailles et d'adrisseaux du maquis méditerranéen. Par la, l'auteur a fourni un nouvel exemple pour le procédé connu en Dalmatie de l'évincement d'un ancien toponyme croate par la denomination ultérieure d'origine vénitienne: ainsi Lapkat évincé par Vrgada, Krkar par Korčula, Sulet par Šolta, Srimač par Murter et maintenant Dlačnik par Premuda.